

Program for stortingsperioden 2009-2013

Trygghet i hverdagen

Innholdsfortegnelse:

1. KYSTPARTIETS IDEOLOGI OG GRUNNSYN
2. NÆRINGSLIV
  - 2.1. Fiskeri og havbruk
    - 2.1.1. Omsetning
    - 2.1.2. Fangst
    - 2.1.3. Havbruk
    - 2.1.4. Flåtestruktur
  - 2.2. Havner
  - 2.3. Skipsfart
  - 2.4. Verftsindustrien
  - 2.5. Kystforvaltning og sikkerhet
  - 2.6. Små og mellomstore bedrifter
  - 2.7. Landbruk
  - 2.8. Reiseliv
3. ENERGI
  - 3.1. Oljepolitikk
  - 3.2. Industri og bergverk
4. SKATTE- OG AVGIFTSPOLITIKK
5. HELSE- OG SOSIALPOLITIKK
  - 5.1. Helse
    - 5.1.1. Funksjonshemmede
  - 5.2. Psykiatri
  - 5.3. Seniorpolitikk
  - 5.4. Eldreomsorg
  - 5.5. Sosialtjenesten
  - 5.6. Narkotika og stoffmisbruk
  - 5.7. Alkohol
6. FAMILIE- OG BARNEPOLITIKK
7. LIKESTILLINGSPOLITIKK
8. BOLIGPOLITIKK
9. UNGDOMSPOLITIKK
10. UTDANNING
11. KULTUR
12. MILJØ
13. SAMFERDSEL
14. OFFENTLIGE TJENESTETILBUD
15. UTENRIKS-, SIKKERHETS- OG FORSVARSPOLITIKK
16. UTLENDINGSPOLITIKK
17. KRIMINALPOLITIKK
18. FYLKES- OG KOMMUNEØKONOMI

KYSTPARTIET TAR FOLKET PÅ ALVOR !

1. KYSTPARTIETS IDEOLOGI OG GRUNNSYN

Grunnlovens § 1:

Kongeriget Norge er et frit, selvstendig, udeleligt og uafhængeligt Rige.

KYSTPARTIET - Et verdikonservativt sentrumsparti.

- Vi vil verne om Grunnloven.
- Vi vil verne om demokratiet, medmenneskelige og kristne grunnverdier.
- Vi vil legge til rette for økologiske og bærekraftige verdier.
- Vi vil verne om familien, lokalsamfunnet og nasjonen som de viktigste rammer for enkeltmenneskets trygghet og utvikling.
- Vi vil arbeide for stabile samfunnsforhold ved å gi folk arbeid, medbestemmelse og et godt miljø der de bor og har sine nettverk.
- Vi vil verne enkeltmennesket mot overgrep både fra offentlige og private maktkonsentrasjoner.
- Vi sier Nei til norsk medlemskap i EU.

Kystpartiet vil opprettholde Norge som et fritt, selvstendig land som er eid og styrt av Norges innbyggere. Vern om liv og trygghet for alle vil sikre et samfunn preget av medmenneskelighet. Norsk kultur skal videreføres og videreutvikles. På den måten vil vi styrke vår lokale og nasjonale identitet og ta vare på vår kulturelle arv. Kystpartiet vil styrke vernet om Grunnloven og eiendomsretten.

Kystpartiet vil motarbeide at Norge selges bit for bit. Norske ressurser og bedrifter skal ikke styres av globale kapitalinteresser.

Vi har tro på at en fornuftig og miljøvennlig utnyttelse av naturrikdommene vil gi økt verdiskapning. Ved å ta kysten og distriktene i bruk, vil vi sikre retten til våre havområder, styrke vårt næringsliv, vårt miljø og vår kultur. Kystpartiet vil arbeide for at biologisk mangfold og økologisk balanse gir en bærekraftig utvikling og høsting.

Ved å styrke lokaldemokratiet vil Kystpartiet styrke et mangfoldig og livskraftig samfunn. Desentralisering av makt vil gi enkeltmennesket mulighet til å være med på å bestemme over egen livssituasjon. Slik vil Kystpartiets styrke de sosiale nettverk i lokalsamfunn og arbeidsliv. Velferden skal være tilgjengelig for alle - uansett hvor man bor i landet. Rettsstaten og demokratiet skal videreutvikles. Kystpartiet ønsker en blandingsøkonomi med naturlig maktfordeling mellom privat sektor og offentlig sektor.

Kystpartiet mener at stabil bosetting gir de beste forutsetninger for å skape et samfunn preget av trygghet og samhold. Vi vil derfor arbeide for at folk flest skal ha arbeid, medbestemmelse og et godt miljø der de bor og har sine sosiale nettverk.

Kystpartiet er for desentralisering av statlige arbeidsplasser. For å hindre den sterke sentraliseringen går Kystpartiet inn for at statlige kontorer og institusjoner i

størst mulig grad flyttes til distriktene. Dette skaper arbeidsplasser i distriktene samtidig som driftsutgifter og investeringer i pressområder reduseres. Slik vil Staten oppnå større avkastning på offentlig innskutt kapital. Det vil bli skapt flere arbeidsplasser, større trygghet, mer mangfold og ikke minst økt trivsel i distriktene, samtidig som presset i byene reduseres.

Kystpartiet ønsker likeverd og likestilling for alle. Bosted, etnisk tilhørighet, utseende, religion, kjønn, funksjonsevne eller sivilstand skal ikke hindre lik behandling.

Kystpartiet vil føre en restriktiv innvandringspolitikk. Det må være en selvfølge at innvandrere lærer seg norsk og innretter seg etter norske lover og regler.

Kystpartiet er imot norsk medlemskap i EU og EØS og er motstander av Schengen - avtalen. Norge bør basere sitt forhold til EU på en handelsavtale som gir oss mulighet til å sikre nasjonal kontroll over arbeidsmarked, naturressurser og nøkkelbedrifter. Grensekontrollen gjeninnføres mot EU.

Kystpartiet vil fremme et likeverdig samarbeid mellom selvstendige og folkestyrte nasjoner. Det vestnordiske samarbeidet bør videreutvikles slik at Færøyene, Grønland, Island og Norge sikrer seg kontrollen over de store naturressursene i Norskehavet. Norge skal ha et sterkt og fleksibelt forsvar av hele landet, bygget på alminnelig verneplikt og medlemskap i NATO.

2. NÆRINGS LIV

Kystpartiet er i mot at Norge selges bit for bit. Naturressursene er folkets eiendom. Privatpersoner og bedrifter skal ikke overta eiendomsretten til nasjonale og evigvarende ressurser. Vi vil sikre nasjonal kontroll over naturressursene/energiressursene og nøkkelbedrifter gjennom nasjonal konsesjonslovgivning.

Statens pensjonsfond – utland (Oljefondet) må i større grad plasseres i realverdier. En større del av oljeinntektene må brukes til å modernisere landet, bl.a. ved å bygge ut og sikre norsk infrastruktur. Noe av oljepengene bør brukes av staten til å kjøpe tilbake naturressurser som allerede er solgt. En større del bør også settes inn i norske finansinstitusjoner. Det er svært risikabelt å la så store deler av Oljefondet være i dollar, som stadig blir svakere på grunn av USAs økende gjeld.

Kystpartiet vil motvirke at næringsliv som er bygget på nasjonale fornybare ressurser selges ut av landet. I møte med den globale utvikling er det viktig at ressursgrunnlaget for fremtidig verdiskapning forblir under norsk kontroll.

Gjennom skattepolitiske virkemidler vil Kystpartiet stimulere til langsiktig privat eierskap og bedre rammevilkår for små og mellomstore bedrifter.

Statens kapitalressurser skal ikke brukes til å kjøpe opp og skaffe seg kontroll over bedrifter som eies lokalt og som har gode utviklingsmuligheter innenfor rammen av privat næringsliv. Heller ikke skal statens ressurser brukes til kapitalinnsprøying i bedrifter lokalisert i utlandet som er i direkte konkurranse

med norskbasert næringsliv og som har gunstigere markedsadgang og lavere lønnskostnader enn tilsvarende bedrifter i Norge.

Gjennom hensiktsmessige låneordninger med statlig og privat kapital, skal det legges til rette for innovasjon og nyetableringer. Den største andelen av Innovasjon Norge - midlene skal investeres i distriktene. Gjennom skattefradrag for investeringer i lokale prosjekter vil Kystpartiet stimulere til økt samhandling mellom lokalmiljø og næringsliv. Kystpartiet vil arbeide for at bedriftsbeskatningen skal tilfalle kommunene der produksjonen foregår.

Norsk næringslivs konkurranseulempe ved å ligge langt fra markedene må motvirkes ved økt statlig satsing på hensiktsmessige transportårer tilpasset moderne kommunikasjonsmidler, og avgiftsnedsettelse på drivstoff for skipsfart og landeveistraffikk. Norske transportører må gis konkurransedyktige rammevilkår.

Det må bli enklere å etablere nye bedrifter. Vi vil redusere skjemavelde og avskaffe urimelige gebyrer og avgifter. Der hvor næringslivet er pålagt å søke løyver osv, vil Kystpartiet stille seg positiv til å innvilge disse med mindre tungtveiende og konkrete grunner tilsier noe annet. Statens kontroll- og reguleringsiver i forhold til næringslivet må begrenses.

Kystpartiet vil trygge privat eierskap ved å fjerne arveavgift og skatt på produksjonsutstyr. Skatten må ligge på sluttproduktet, og generasjonsskifte i privateide bedrifter må kunne gjennomføres uten at bedriftene tappes for kapital.

Kystpartiet vil legge til rette for at primærnæringene skal få bedre rammevilkår som vil øke fortjenesten for dem som gjennom sitt arbeide skaper verdiene. Verdien av ren norsk matproduksjon må i større grad tilfalle produsenten, ikke omsetningsleddene.

Med dagens IT- løsninger og muligheter er det kostnadseffektivt å desentralisere offentlige arbeidsplasser i betydelig større grad enn tilfellet er i dag. Dette krever at nødvendig infrastruktur utbygges.

Begrenset tilgang på arbeidskraft må møtes med tiltak for å få flere av dem som i dag går på attføring / trygd ut i aktivt arbeide. Kystpartiet vil prioritere tiltak som kan motvirke at unge mennesker uføretrygdes og stenges ute fra arbeidslivet uten noen gang å ha vært i arbeid.

Virkemidler:

- Kystpartiet vil arbeide for at flere yrkesvalghemmede får målrettet utdanning med sikte på å kunne integreres i næringslivet. Vi vil ha "arbeid for alle".
- Pensjonister må selv sette grensene for lønnet arbeidsaktivitet uten å bli straffet gjennom pensjonsreduksjon.
- Vi må basere oss på den arbeidskraften vi har her til lands. Dispensasjon fra innvandringsstoppen for arbeidskraft begrenses til helt nødvendig ekspertise og nøkkelpersonell som ikke kan skaffes på det norske arbeidsmarked.

- Ungdom som ikke kan eller vil gå rett fra grunnskolen og over til videregående skole og yrkesutdanning må få arbeidsmuligheter.

2.1. Fiskeri og havbruk

Kystpartiet vil føre en fremtidig fiskeripolitikk som skal komme hele landet til gode.

Fiskerinæringen skal være garantist for å opprettholde bosetting og sysselsetting i distriktene og langs kysten. God fiskeriforvaltning er god distrikts-, sysselsettings- og sosialpolitikk. Kystpartiet vil bestrebe seg på å føre en fiskeripolitikk som ivaretar disse forhold.

Kystpartiet vil sikre fiskernes rett til å eie fiskefartøy og til å ha hånd om førstehåndsomsetningen av fisk og skalldyr. Deltakerloven og råfiskloven skal vernes om og disse lovene må etterleves.

Kystpartiet vil ha en differensiert flåte hvor kystflåten skal spille en vesentlig rolle. En differensiert flåte er nødvendig for å utnytte Norges tildelte kvoter innen de enkelte fiskeslag, og Kystpartiet vil arbeide for etablering av ordninger som sikrer fiskerne et optimalt utbytte. Både ressursmessig og økonomisk.

Kystpartiet mener at fiskeressursene er en nasjonal ressurs og må derfor forvaltes av sentrale myndigheter.

Bærekraftig høsting og produksjon av fornybare ressurser som fisk, skalldyr og sjøpattedyr er, ved siden av havbruk, viktig for næringslivet langs kysten. Kystnæringene, og da spesielt den eksportrettede delen, må styrkes med økte markedsføringsmidler for å komme i posisjon overfor konkurrentene i Europa og verden for øvrig. Kystpartiet vil også øke informasjonsvirksomheten.

Fiskeressursene er avgjørende for hele kysten. For å unngå overbeskatning, må vi samarbeide med andre kyststater. Det overordnede mål for forvaltning av fiskeressursene må være å oppnå et bærekraftig, stabilt og optimalt langtidsutbytte.

Norge skal delta i internasjonale organer hvor beslutninger som innvirker på norske kyst- og havressurser fattes. Det er avgjørende at Norge beholder nasjonal styring av fiskeressursene. Retten til fisken skal være hos det folket som bor ved ressursene, og eierskapet i fiskerinæringen må være mest mulig lokalt. Dette gjelder både fiskebruk og kvoter.

Kystbestandene må forvaltes og reguleres uavhengig av fiskeriavtaler med andre land. Bosettingsmønsteret skal opprettholdes og kystflåten skal ha en vesentlig rolle. Det bør spesielt tilrettelegges for den mindre kystflåten, slik at den får levert og solgt sine tildelte kvoter i nærmiljøet. Kystpartiet vil legge til rette for at en tar vare på hele fisken til produksjon. Kystpartiet ønsker å styrke ordningene med anlegg som tar imot fiskerester og foredler dem i stedet for at biproduktene kastes på havet.

Kystpartiet vil prioritere kvalitet foran kvantitet ved å se på fordelingen av ressurser mellom hav- og kystfiskeflåten. Kyst- og distriktssamfunn er ikke tjent med store havgående fartøy som produserer råstoffet om bord, og deretter selger det direkte til det utenlandske markedet. Ferskfisktrålerne bør imidlertid fortsatt beholdes for å kunne sikre jevnest mulig tilgang på råstoff hele året for fiskeindustrien langs hele kysten. Kystpartiet vil være en pådriver for å bruke regelverket som er tilgjengelig for å realisere denne målsetningen. Dette betyr også at leveringsforpliktelsene knyttet til de forskjellige trålerkonsesjonene kreves opprettholdt.

Kystpartiets mål er å få frem en lønnsom og markedsorientert næring:

- Fiskere og tilvirkere må få større andel av verdiskapningen.
- Fangsten må baseres på en økonomisk og ressursmessig riktig utnyttelse, og med en flåte som gir rimelig sikkerhet for kontinuerlig råstoffleveranse.
- En prispolitikk som fremmer kvalitet.
- En foredlingsindustri som er ressurs- og markedsstilpasset.
- Det må innføres fritt fiske av kongekrabbe.

Uttaket av fisk og sjøpattedyr skal fastsettes på bakgrunn av vitenskapelige undersøkelser og i samarbeid med næringen. Dette gjelder alle arter som gir grunnlag for kommersiell fangst. I tillegg bør vi ha overvåkning og forskningsfangst på arter som det i dag ikke drives kommersiell fangst på.

Kontrollen av norske og utenlandske fartøyer må styrkes slik at det ikke blir rom for ulovlig fiske. Vi godtar heller ikke hard beskatning av ungfisk eller ulovlig utkast. Kontrollmyndighetene må gis tilstrekkelige ressurser og sanksjonsmidler for å utøve denne kontrollen. Oppvekst- og fiskeområder bør overvåkes bedre slik at man raskere kan stenge og gjenåpne fiskefelt enn det som er tilfelle i dag. Fiske og fangst må skje på en slik måte at vi får et best mulig økologisk og økonomisk utbytte.

Kystpartiet går inn for at unge får sjansen til å starte med eget fartøy og går inn for kommunale/ fylkeskommunale etableringsfond for unge fiskere. Selv om myndighetene arbeider for en nedbygging av flåteleddet, må vi sikre at rekrutteringen er på plass. Vi vil opprette et fond som gir ungdom mulighet for økonomisk støtte/tilskudd og rimelige lån. På denne måten vil sjansene for at ungdom etablerer seg i næringen øke.

Kystpartiet kan ikke godta store eierkonsentrasjoner i flåten og er opptatt av at fiskeflåten skal eies av nordmenn. Kystpartiet krever at minst halvparten av mannskapet på fiske- og fangstfartøyer skal være norske.

Utdanningsmuligheter for nye norske sjøfolk utenfor høyskolesystemet er en forutsetning for at dette kan gjennomføres.

Kystpartiet vil sikre fiskemuligheter og fiskeleveranser hvor dette er naturlig. I den grad fritidsfiskere driver omsetning av fangst, skal det stilles samme krav til kvalitet og hygiene som på ordinære fiskefartøy.

Alle ledd i næringen skal gis mulighet til å utvikle sitt markedspotensial, både lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Kystpartiet går inn for å redusere unødige hinder i denne prosessen. Dette gir en bedre pris for råstoffet, vil bidra til økt foredlingsgrad i Norge, og er til fordel for sysselsettingen.

Kystpartiet vil verne om de rettigheter vi har ifølge Havrettstraktaten til selv å utnytte ressursene innenfor våre fiskerisoner. Hvis FN-resolusjonen om fiske på det åpne hav ikke gir tilstrekkelig vern av norske interesser, må Norge ensidig utvide Norsk økonomisk sone (NØS) og fiskerivernsonen ved Svalbard.

Fiskerne og fiskeindustriarbeidernes sosiale ordninger må være på samme nivå som øvrige arbeidstakere. Kystpartiet vil arbeide for at samordningen mellom fiskerpensjonen og uføretrygden oppheves, og gå inn for å øke fisker- og sjømannsfradraget.

2.1.1. Omsetning

Råfiskloven skal bestå og danne grunnlag for salgslagenes rett til førstehåndsomsetning. Salgslagene skal ha omsetningsrett for all småfisk som måtte bli solgt fra fiskefartøy til oppdrettere for oppføring/videresalg. Salgslagene bør ha kontrollansvar for all omsetning av oppdrettet hvitfisk som selges fra oppdrettere.

Råstoff som trålere og autolineflåten henter inn fra våre fiskefelt skal leveres i en nasjonal havn eller i regioner hvor trålerne hører hjemme. Det må føres en restriktiv holdning vedrørende levering av fangster i utenlandsk havn av norske fartøy. Fangster levert i utlandet må skje gjennom godkjent salgslag.

2.1.2. Fangst

Kystpartiet vil arbeide for å rette opp skjevheter næringen har pådratt seg når det gjelder fangst av sjøpattedyr. Markedsføring av produktene og informasjon om økologiske forhold står her sentralt.

Kystpartiet mener at det snarest må treffes beslutninger for at selfangsten igjen kommer i gang på en forsvarlig og lønnsom måte og at bestanden av fjord- og kystsel må reduseres og holdes nede på et forsvarlig nivå.

Kystpartiet vil arbeide for å fjerne regionsgrensene for hvor det kan fangstes på vågekval.

Selfangsten holder på å miste sitt økonomiske grunnlag. Firkantede og emosjonelt baserte regler må fjernes slik at beskatning kan økes til et bærekraftig nivå.

2.1.3. Havbruk

Det skjer en rask utvikling innen bioteknologi, havbeite og oppdrett som gjør at havbruk er en av de næringer vi stiller store forventninger til. Kystpartiet går inn for at havbruksnæringen videreutvikles. Dette må skje på en fornuftig måte der man i alle sammenhenger tar distriktsmessige hensyn. Gjør vi dette, har vi alle muligheter til å lykkes i arbeidet med å få en meget betydelig kystnæring.

Kystpartiet kan ikke akseptere at en slik distriktsnæring i økende grad blir eid av multinasjonale selskap og fjernstyres fra utlandet.

Kystpartiet går imot at det skal innføres vederlag for tildeling av oppdrettskonsesjoner. Blir en arealavgift innført, skal inntektene av denne føres tilbake til vertskommunene slik at disse settes i stand til å utvikle næringen videre i samarbeid med annen lokal virksomhet. Både når det gjelder havbeite og oppdrettskonsesjoner skal berørte fiskere sikres full kompensasjon gjennom en tilsvarende prosedyre som ved ekspropriasjon på land. Tildelte konsesjoner bør opprettholdes i de kommuner de er gitt, og kommuner/regioner må gis tillatelse å erverve eiendomsrett til konsesjoner gratis.

Kystpartiet går inn for en meget restriktiv bruk av havbeiteoven. Kystpartiet vil ha økte ressurser til forskning på nye og gjerne hardføre marine arter som kan øke verdiskapningen i oppdrettsnæringen.

Etablering og plassering av havbruksanlegg skal ikke føre til urimelige konsekvenser for andre kystaktiviteter, spesielt låssettingsplasser, seilingsleder og friluftaktivitet. Dog har det allerede oppstått så store arealkonflikter mellom tradisjonelle fiskerier og oppdrett, at dette må avklares. Kystpartiet går videre inn for at fremtidige kystsoneplaner skal utarbeides i nær sammenheng med havbruksvirksomhetene og fiskerinæringene.

2.1.4. Flåtestruktur

Kystpartiet vil verne om deltakerloven. Det er av avgjørende betydning at fiskerne er eiere av flåten. Kystpartiet er imot at eksterne kapitalinteresser overtar eierskapet i norsk fiskerinæring. Kystflåten skal spille en vesentlig rolle i norsk fiskerinæring.

Kystpartiet går inn for at kvotene, som er folkets eiendom, blir fordelt av Fiskeridirektoratet slik de alltid har blitt. Dette må skje innenfor deltakerlovens rammer. Deltakerlovens bestemmelser må opprettholdes slik at fartøy fortsatt skal være eid av fiskere med kunnskap, bakgrunn og kompetanse som er nødvendig for å betjene flåten på en økonomisk og sikker måte.

Kystpartiet vil arbeide for å opprettholde en moderne og variert fiskeflåte som er eiet av fiskerne. Dette er helt nødvendig for at vi i det hele tatt skal holde dagens nivå i våre fiskerier. En mobil og fleksibel flåte som driver helårsfiske etter flere arter, skal utgjøre hovedstammen.

Virkemidler:

- Skattebetingede fondsavsetninger for å styrke egenkapitalen.
- Innovasjon Norge får øremerkede rammer for tilskudd og lån til fornyelse av kystfiskeflåten, nordsjøtrålerne samt gjenoppbygging en ny og effektiv fangstflåte (selfangstskuter).
- Innovasjon Norge får de samme retningslinjer for finansiering av fiskefartøy som konkurranseutsatt, eksportrettet industri på land.
- Gjeninnføring av kondemneringsordning for eldre kystfiskefartøy.
- Fylkeskommuner får tilført fondsmidler som skal benyttes til fiskerifond av kystkommuner.
- Det avsettes mer forskningsmidler som kan benyttes for innleie av kystfiskefartøy til forskningsfangst.

- Det skal ikke gis støtte fra Innovasjon Norge til havgående fartøy som driver utelukkende ombordproduksjon og levering direkte til utlandet.
- Det skal avsettes fond som skal gå til stipend for ungdom som ønsker å utdanne seg innen fiskerirettet virksomhet.
- Det må opprettes et fond som gir ungdom mulighet for økonomisk støtte og/eller rimelig lån ved kjøp av fartøy og kvoter. Disse midlene skal forvaltes av fylkeskommunene.

2.2. Havner

Egnede havner er en forutsetning for at vi kan videreføre våre tradisjoner for sjøveis transport og effektiv utskipning av de varer og tjenester som vi produserer på kysten. Det må være ett minstekrav at dybdeforholdene i havnene hvor det foregår fiskeleveranser skal være tilpasset all fartøytransport. Nettverket av fiskerihavner i regionene må ses i nær sammenheng med regionenes eller kommunenes hovedhavner. Containertransport blir stadig viktigere for bedriftene som eksporterer sine ferdigvarer. Derfor må havnene i større grad tilrettelegges for dette. Bevilgninger til fiskerihavner og fiskeriserviceanlegg må økes kraftig for å bedre rammebetingelsene for bedriftene.

2.3. Skipsfart

Skipsfart og tilknyttede næringer er Norges mest fullstendige og mest internasjonale ansamling av næringsvirksomhet. Maritim virksomhet har alltid vært grunnleggende for kystsamfunnene. For å bevare den totale ansamling av næringsvirksomhet, er det nødvendig å opprettholde nøkkelvirksomheten, skipsfart, som norsk næring med norske arbeidsutøvere i alle ledd.

Nettolønnsordningen må innføres i skipsfartsnæringen. Innenfor EU er nasjonale støtteordninger for å sikre nasjonale sjøfolk bygget opp, mens refusjonsstøtten i Norge er bygget ned. Dette skaper et negativt konkurranseforhold for norske sjøfolk. Erfaringene med en bevilgningsordning som refusjonsstøtte tilsier at ordningen legges om til en nettolønnsordning tilsvarende det som er etablert i andre europeiske sjøfartsnasjoner. En slik omlegging vil sikre norske sjøfolks konkurransedyktighet. Uten norske sjøfolk vil vi i løpet av relativt få år ikke kunne ivareta de nødvendige arbeidsoppgaver som følger med å være en kystnasjon.

Norge vil ikke i overskuelig fremtid ha norsk arbeidskraft om bord som uten støtteordninger er konkurransedyktige med omverdenen. Arbeidskraft fra lavlønnsområder vil under alle omstendigheter være rimeligere enn norsk arbeidskraft, men det må være et mål for norsk skipsfartspolitikken å være konkurransedyktig innenfor EU-regelverkets grenser, både i forhold til rederivirksomhet, skipsbygging og sjøfolk. Norske rederier og fartøyer under norsk flagg skal ikke beskattes og avgiftsbelegges over gjennomsnitt for tilsvarende næring i Europas øvrige skipsfartsnasjoner. Den direkte tilskuddsordningen til skipsbygging er fjernet både innenfor EU og i Norge. Nye støtteordninger som etableres innenfor EU, må følges opp med tilsvarende ordninger i Norge.

Kystpartiet mener at dagens system med alternative utdanningsløp for å bli skipsoffiserer må videreføres. Dette innebærer at man må styrke den maritime

utdanningen ved de fiskerifaglige videregående skolene og fagskolene samt lærlingordningen.

Norge trenger også arbeidskraften som folk i underordnet stilling uten høyskoleutdanning representerer. Kystpartiet vil derfor arbeide for at helheten i det maritime Norge videreføres gjennom internasjonale konkurransedyktige rammevilkår for alle kategorier sjøfolk. Dette er en forutsetning for å kunne gi lærlingplass på norsk bemannede skip for nye sjøfolk under utdanning.

2.4. Verftsindustrien

Skipsverftsneringen må sammen med forskningsinstitusjoner tilføres midler til forskning, utvikling og modernisering av næringen. Norske skipsingeniører og norske maritime forskere er blant de fremste i verden. Det er en stor ressurs som Norge må ta vare på og utvikle enda mer. Det enorme potensialet gjør at man kan få en enorm utvikling i skipsverftsindustrien, som for en stor del er lokalisert langs kysten. Norsk verftsindustri holder et mye høyere kompetansenivå enn konkurrentene i EU. Derfor må vi ikke tillate at EU eller EFTAs overvåkingsorgan ESA strammer til konkurranserammene og verftenes vilkår for å undergrave de norske skipsverftenes konkurransekraft. Innenfor EU-regelverket er det etablert andre støtteordninger for å stimulere til kompetansevekst og teknologiutvikling. Tilsvarende støtteordninger må etableres i Norge, og disse må aldri være dårligere enn høyeste nivå for støtte som tillates innenfor EU.

Norske kystfraktefartøyer har en høy gjennomsnittsalder og tilfredsstillende i liten grad dagens krav til miljø og teknologi. Dette er et resultat av langvarige negative konkurranseforhold for næringen. Støtteordninger til flåtefornyelse kan gjøres betinget av teknologiutvikling knyttet opp til norske verft. Dette vil sikre oppdragsmengde i verftsindustrien og på sikt gi mer miljøvennlig sjøtransport på moderne kystfraktefartøyer som er tilrettelagt for lærlinger. For å hindre store svingninger i ordretilgangen, må ordninger som etableres ha en viss langtidsgaranti. Forutsigbare rammer for næringslivet er den beste garanti for næringsutvikling, jobbsikkerhet og stabilitet i lokalmiljøet og i enkeltmenneskers hverdag.

For å hindre at gamle skip selges og kommer tilbake til kysten som konkurrenter under annet flagg, bør sikkerhetsreglene innskjerpes og det bør det innføres en kondemneringsordning knyttet opp til bruken av støtteordninger for teknologi og kompetanseutvikling.

Det er et mål at større del av transportarbeidet går over sjø. Den forventede volumveksten i havbruksnæringen vil øke godsmengden som skal transporteres fra kysten til markedene i et omfang som bare kan møtes gjennom bevisst transportplanlegging som styrer transporten utenom pressområdene i østlandsregionen.

Sjøtransport er mer miljøvennlig, mindre ressurskrevende og mindre ulykkesbelastet enn landeveistransport. En vridning av transporten fra hjul til kjøl vil dessuten redusere behovet for veibygging i pressområdene på Østlandet.

Etablering av nye oppdrettsarter med stort behov for rask transport til markedene byr på nye utfordringer for skipsverftene. Det vil bli behov for nye skipstyper med annen type utvikling og teknologisk nyvinning enn det som er i bruk i dag.

Kystpartiet vil at staten gjennom et miljøfond skal oppmuntre til utvikling av maskineri som kan nytte alternative energikilder som f. eks. naturgass. Gjennom kanalisering av forskningsmidler til det næringsliv som bygger og bruker skip, må Norge være i forkant i forhold til utvikling av nye skipstyper og øvrige teknologiske nyvinninger, så som fart og skipstype. Norsk skipsnæring må gis minst like gode rammevilkår som våre konkurrenter.

2.5. Kystforvaltning og sikkerhet

(Norges kystforvaltning er uoversiktlig og lite rasjonell fordi den i dag utøves av ca. 10 forskjellige departementer og rundt 25 statlige etater/direktorater.)? For å kunne oppnå en bedre koordinering av de maritime forvaltningsoppgavene, og dermed en effektivisering av ressursutnyttelsen, bør derfor et eget Kystdepartement opprettes. Det må tilføres nødvendig kompetanse. Kystdepartementet må bl.a. omfatte Kystdirektoratet, Sjøfartsdirektoratet og Sjøkartverket og bør pålegges et meget nært samarbeid med Forsvarsdepartementet (Sjøforsvaret), Justisdepartementet og Miljøverndepartementet (SFT).

Utvidet oppmåling/kartlegging av alle norske farvann må gis høy prioritet. Det samme gjelder arbeidet med oppdatering og digitalisering av sjøkartene. Tilstrekkelige midler til forbedret oppmerking av de mest trafikkerte seilingsledene må skaffes til veie snarest. Værvarslingsjeneste for skipsfartsnæringen og fiskeflåten må styrkes.

Lostjenesten må gis tilstrekkelige midler til å kunne ivareta nye oppgaver og økt aktivitet og losutdanningen må styrkes.

Kystpartiet går inn for at det innføres skjerpet losplikt i indre seilingsled. Fartøyer i transitt som fører olje, kjemikalier, atomavfall og annen miljøfarlig last skal henvises til spesielle seilingskorridorer som må legges i betryggende avstand fra våre fiskefelt og sårbare steder langs kysten. Disse korridorene skal overvåkes og kontrolleres av norske myndigheter, der vi mener at Sjøforsvarets kystradarkjede og Kystvaktens og Marinens fartøyer skal spille en sentral rolle.

Arbeidet med å bygge ut trafikksentraler må gis høy prioritet.

Kystpartiet vil arbeide for generelt å bedre sikkerheten i våre kyst- og havområder ved aktivt å bruke den etablerte nasjonale kompetansen innen sjøsikkerhet. Sjøforsvaret/Kystvakten, Luftforsvaret, Redningsselskapet, hovedredningssentralene, trafikksentraler, videregående skoler, høyskoler, kystradiostasjoner og bemannede fyr vil være viktige ressurser i denne sammenheng. Nåværende kystradiostasjoner med tilhørende servicetilbud må opprettholdes. Ytterligere avbemannning av fyr skal ikke skje. Ingen automatikk kan erstatte den menneskelige faktor.

Kystpartiet anser det som svært viktig at det i alle norske farvann gis full dekning med kommunikasjonssystemer som kan betjene alle typer fartøyer (inkl. fritidsbåter).

Kystpartiet mener at det snarest må etableres og utvikles en effektiv slepebåtberedskap langs kysten for å håndtere farlige situasjoner som vil kunne oppstå i forbindelse med transitterende fartøyers feilnavigering, motorhavari og lignende. Sette i forhold til trafikken med oljefrakt fra Barentshavsområdet og nedover langs kysten, er beredskapen katastrofal. Den statlige støtten til Redningsselskapet må økes betydelig.

Norsk privat taubåtnæring må ha samme rammebetingelser som konkurrentene.

Ved forlis, ulykker og søk etter savnede personer på havet, skal en statlig maritim kommisjon kartlegge årsak og definere ansvar for å bidra til større sikkerhet for alle sjøfarende.

Kystpartiet vil utrede en norsk Kystvakt-ordning som inkluderer deler av sjøredningstjenesten til Redningsselskapet samt Bruksvakten og det indre kystoppsynet.

Fondet for søk etter omkomne i sjøen må styrkes, og ordningen tilknyttet sertifisering av redningsdykkere må videreføres.

2.6. Små og mellomstore bedrifter

Norge er fra historisk tid basert på enmanns, små og mellomstore bedrifter. Dette har vært distriktenes plattform og skal være det i fremtiden.

Etablering og utvikling av små og mellomstore bedrifter er nøkkelen til økt sysselsetting og livskvalitet for folk. Spesielt gjelder dette de bedrifter som skaper kvinnearbeidsplasser. Blant de viktigste små og mellomstore bedrifter finner vi handelsbedrifter, turistforetak, fiske- og fangstfartøy, fiskeindustri, havbruk, møbel- og håndverksbedrifter, og mekaniske bedrifter osv. Bedrifter som inngår nettverkssamarbeid gir økt verdiskapning på tvers av bransjene.

Lokalt privat eierskap med eiere som er interessert i utviklingen av egne lokalsamfunn, er av vesentlig betydning for stabil bosetting og positiv utvikling i lokalsamfunnene. Statlige investeringer i form av lån og tilskudd må gi rom for at industrien kan modernisere utstyr og anlegg.

Forskning, produktutvikling, kvalitetssikring og markedsføring må holdes på et høyt nivå og må rettes inn mot de områder og miljøer som skaper verdier. Kystpartiet har tro på at grunnforskning i større grad bør gjennomføres på internasjonalt nivå der miljøene i flere land får tilgang på aktuelt materiale.

Forutsigbare økonomiske rammevilkår er nødvendige for at næringsvirksomheter skal kunne utvikle og overleve i konkurransemarkedet.

Norske oppfinnere må få lettere tilgang på offentlig støtte. Støttenivået må også økes betraktelig.

Transportstøtte til små- og mellomstore bedrifter som er etablert i distriktene er nødvendig for at disse skal få samme konkurransefortrinn som bedrifter i sentrale strøk.

Bedriftsbeskatningen i tiltakssonen i Nord-Troms og Finnmark halveres i forhold til 2009-nivået.

2.7. Landbruk

Norge må bli selvberget med mat. Vi må produsere nok mat til å brødfø vår egen befolkning. Kystpartiet vil derfor ha en opptrappingsplan for landbruket. De siste 20 årene har vi hatt en landbrukspolitikk som har framprovosert en omfattende nedleggelse av både gårdsbruk og grender. Dette er en politikk som står i strid med Stortingets intensjon om å ha et sterkt distriktslandbruk som skal ta vare på både bosetting, matproduksjon, matvareberedskap og kulturlandskapet. Denne politikken må forandres, og landbruket som lim i norsk distriktpolitikk må styrkes. Norsk landbruk må opprettholdes i hele landet på en slik måte at vi er selvforsynte med norsk ren mat produsert av norske råvarer. Norsk landbruk har som hovedmålsetting å produsere mat. Derfor skal det være lønnsomt for bøndene å drive med matproduksjon.

Produktutvikling skal prioriteres. Økologiske produkter prioriteres i den grad det er etterspørsel. Bygdeutviklingsprogram som fremmer næringsvirksomhet, trivsel og mangfold, skal fortsatt støttes av Bygdeutviklingsfondet. Bøndene skal fortsatt eie og drive gårdsbrukene. Bo og driveplikten skal opprettholdes. Eiendomsretten og råderetten i landbruket står fast.

Den enkelte gårdbruker eller landskapsentreprenør har selv de beste forutsetninger for å vurdere egen drift. Små fjord- og fjellgårder, som er enestående for Norge, er vesentlige for bevaring av kulturlandskapet og bosettingen i distriktene. De er også en viktig del av norsk turistnæring. Norske gårdsbruk gjør naturen ren, levende og vakker. Derfor skal fellesskapet betale for landskapspleien i form av arealtilskudd og tilskudd til husdyr som også hindrer gjengroing og gjør naturen vakker og harmonisk.

Kystpartiet går i mot dagens landbrukspolitikk som har tatt bort tilskuddene til bønder med mindre produksjoner. Dette har gått hardt utover småbrukere i fjord og fjellstrøk. Norsk småfeskjøtt kan bli et nytt og stort eksportprodukt, på grunn av renheten, og fordi norsk småfe går i flott og ren natur med et mangfold av naturlig fôr. Å tilbakeføre tilskuddene til de små småfebesetningene er naturvern i praksis. Samtidig som det vil bidra til bosetting i mange grender og bygder som er truet av avfolkning. På øyene og i kyst- og fjordstrøk er kombinasjonsdrift ofte det beste middel for fortsatt bosetting, og småskala landbruk må kunne drives i kombinasjon med annen næring. Det betyr at også prinsippet rundt begrepet "fiskerbonden" må kunne videreføres der forholdene ligger til rette for det. Et begrenset landbruk må også kunne drives i kombinasjon med oppdrett eller annen virksomhet. Disse enkle virkemidler vil bidra sterkt til at man kan bevare bosettingsmønsteret og utvikle kulturlandskapet.

I arbeidet med regionale verneplaner for landbruk, skogbruk og rovdyr må vedtakene tas av de folkevalgte, og vetoretten må overføres fra

Miljøverndepartementet og Fylkesmannen til de lokale myndighetene og fylkestingene. Landbruksinteresser må prioriteres foran hensynet til rovdyr. Å ta bygdene på alvor og legge rammer for moderne beitebruks- og kulturlandskapspolitikk der samhandling og konfliktløsning er kjernebegreper, er nødvendig for en bærekraftig utvikling i bygder med beitebruk. Kystpartiet forlanger derfor en omlegging av rovdyrpolitikken. Trygghet for husdyrbøndene og bygdene må prioriteres fremfor fredning og økning av rovdyrbestandene. Bestanden av ørn har vokst og er stor i deler av landet. Av hensyn til sau og reindyrnæringen vil Kystpartiet åpne for lisensjakt på ørn i områder der ørnebestanden er sterk og tåler jakt.

Kystpartiet skal arbeide for å opprettholde norsk jordbruk slik at vi får tilgang på ren mat. Kystpartiet vil følge opp regelverket i forbindelse med import av matvarer. Økt kontroll av matimporten står sentralt for å sikre at vi har trygg mat. Varedeklarasjonen må gi klare opplysninger om opprinnelsesland. Hjemlig produksjon av ren og trygg mat må i sterkere grad enn før oppfattes som et konkurransefortrinn.

Kystpartiet vil arbeide for at norsk landbruk skal gi forbrukerne produkter med høy kvalitet og til konkurransedyktige priser som sikrer matforsyning til hele landet, også utkantstrøk der matvarekjedene måtte vurdere det ulønnsomt å distribuere mat. Det skal være lov for bøndene å selge melk direkte fra gården og lage smør og melkeprodukter av upasteurisert melk. Merkereguleringene for husdyr må forenkles og bli dyrevennlige. Kystpartiet mener at veterinærtjenestene for bøndene skal være gratis.

Kystpartiet vil stimulere til investeringer og økt avvirkning i skogbruket. Avskrivningsordningene må gjøres bedre.

Kystpartiet vil:

- ha en gjennomgang av tilskuddsordningene i landbruket med sikte på å styrke inntektgrunnlaget for småbruk.
- gjeninnføring av statlige grøftetilskudd i jord- og skogbruk.
- ha en evaluering av kvotesalgsordningene innenfor landbruket.
- via Innovasjon Norge gi mulighet for lån og tilskudd til bruksutbygging og investeringskostnader for nyetablering og produksjon av lokale merkevarer eller andre tilleggsfunksjoner som kan styrke gårdbrukernes økonomi.
- via Innovasjon Norge tredoble potten til nybygg av forskjellige driftsbygninger samt miljørettet tiltak.
- via Innovasjon Norge å gi økte tilskudd og legge forholdene til rette for videreforedling og markedsføring av gårdsprodukter av økologiske og ikke-økologiske produkter.

Vi er positive til mobile slakterier. En slik kortreist matproduksjon gir optimal dyrevelferd, og bedre kjøttkvalitet, større trivsel og mer igjen til bonden.

2.8. Reiseliv

Stadig mer fritid og økt reiseaktivitet for folk i store deler av verden, gir vår reiselivsnæring større vekstmuligheter. Kysten, fjorder, fjell og fossefall med sine

spennende landskap gir store muligheter for å utvikle flere helårige arbeidsplasser.

Reiselivsnæringen må ha forutsigbare økonomiske rammevilkår slik at de varierende virksomheter med sine lokaliteter kan tilpasse seg regelverket. Her ligger det store potensialer for sysselsetting og arbeidsdeling mellom reiselivsvirksomheter og annen næringsvirksomhet.

Kystpartiet vil ha avgiftsreduksjoner som kan stimulere til økt turisme. Vi vil evaluere hvordan momsen har virket inn på norsk næringsliv, også turistnæringen, og eventuelt fjerne momsen som en del av den nye skattepolitikken. Nåværende skjemavelde er et stort hinder, som må reduseres.

Turisme skal drives på lokalbefolkningens premisser og skal ikke være til hinder for utvikling av lokalt næringsliv.

3. ENERGI

Stabil tilgang på nok kraft til fornuftig pris er en forutsetning for bosetting og næringsutvikling i hele landet. Kystpartiet vil bruke midlene staten får inn i el-avgift til å sikre en stabil strømforsyning til alle. Norsk kraft og norske vannkraftressurser skal eies av kommunene, fylkene og staten. Denne energiressursen skal ikke kunne selges til privatpersoner, norske eller utenlandske selskaper. Den skal heller ikke kunne selges til halvstatlige selskaper som Hydro!

Stabil tilgang på nok kraft til riktig pris er en forutsetning for bosetting og næringsutvikling i hele landet. Basert på naturens ressurser og teknologisk utnyttelse av disse er Norge en stormakt på energiområdet. Vi er en av verdens største produsenter av vannkraft, og med vår lange og værharde kyst er potensialet for utnyttelse av vind- og bølgekraft svært stort. I tillegg kommer de ikke fornybare ressursene fra gass og olje på norsk sokkel. Norsk kraftforsyning må bygges ut slik at import av kraft ikke blir aktuelt. Målet med norsk tilknytning til internasjonale energinett må være eksport av overskuddskraft, ikke å sende all norsk kraftproduksjon ut i et internasjonalt handelsmarked der mangel på ren kraft i utlandet kan skru opp prisene i Norge.

For Kystpartiet er det et hovedmål å sikre at bruksretten til fornybare ressurser utnyttes fullt ut i Norge innenfor et konsesjonslovverk som sikrer at eierskap og kontroll med disse ressursene fortsatt skal være norsk og under offentlig forvaltning med politisk styringsmulighet sentralt, regionalt eller lokalt.

Kystpartiet vil avvise alle forsøk på uthuling av hjemfalsretten til fornybare ressurser.

Ved vurdering av nye konsesjoner til vannkraftutbygginger må lokale hensyn tillegges stor vekt. Der utbygging kan finne sted uten at verdifulle rekreasjonsområder og turistattraksjoner ødelegges, skal konsesjon kunne gis. For øvrig er Kystpartiet positiv til en videre utbygging av småkraftverk der betydelige mengder energi kan hentes ut gjennom beskjedne inngrep i naturen. Verdiskapning basert på småkraftverk vil kunne styrke mange lokalsamfunn som i

dag trues av avfolkning. Småkraftutbygging med utgangspunkt i lokal vilje til satsing må kunne avgjøres lokalt uten overprøving av byråkrati og verneinteresser i sentrale strøk. Kystpartiet vil opprette finansieringsordninger som gjør at eierne av vannressursene får rimelig kapitaltilgang til å utnytte ressursene, og ikke selger ressursene til andre interessenter.

Landets innbyggere er de reelle eiere av dagens kraftverk, de er nedbetalt gjennom generasjoners strømregninger. Det bør derfor settes en grense for hvor stort utbytte det er lov å ta ut fra kraftselskapene. Når kraftbehovet øker ut over det ren vannkraft kan imøtekomme, mener Kystpartiet at større del av utbyttet fra landets kraftverk må benyttes til modernisering av eksisterende kraftverk og settes inn i utvikling av andre fornybare kraftkilder slik at disse kan tas i bruk uten at miljøet tar skade. Det bør satses mer på å utvikle ny teknologi som kan utnytte bølgekraft og havstrømmer. Småkraftverk basert på havstrømmer og bølger kan bli like viktige for mange kystsamfunn som småkraftverk basert på vannfall i indre områder.

Hensikten med offentlig styring av kraftressursene er at landets innbyggere og næringsliv skal sikres tilstrekkelig kraft til fornuftig pris. Kystpartiet vil bruke en del av kraften som rimelig råvareinnsats fra lokalsamfunnet i forbindelse med etablering av nye arbeidsplasser.

Kraft til lys, varme og normal bruk av elektriske apparater i hjemmet er et basisbehov. Kystpartiet mener at alle husholdninger skal ha rett til en avgiftsfri grunnkvote som dekker dette behovet. Forbrukeravgift kan beregnes på strømforbruk ut over avgiftsfritt normalforbruk.

Utvikling av kostnadseffektiv teknologi som gjør det mulig å ta i bruk vind- og bølgekraft i stor skala kan ta tid, i mellomtiden må norsk kraftbehov dekkes gjennom å ta gassen i bruk i gasskraftverk.

Nettselskapene må ha et rent forvalteransvar for kraftlinjene, og ikke ha mulighet til å sette opp prisen på nettleie ut over det nødvendige for å dekke vedlikeholds- og utbyggingskostnader.

Store deler av strømmettet trenger modernisering, og denne moderniseringen må netteierne ta alvorlig. Til tross for at nettleien har økt betraktelig i de senere år, er store deler av strømmettet ikke godt nok vedlikeholdt og overføringskapasiteten er i flere områder utilstrekkelig til å dekke behovet for stabil og tilstrekkelig overføring i kalde vintre. Kraftlinjekapasiteten må økes der kapasiteten ikke er tilfredsstillende. Prinsippet for drift av nettselskap må være at disse skal gå i balanse, ikke med overskudd som så hentes ut til andre formål. Det må innføres lik nettleie over hele landet.

Energilovgivningen av 1917, som ikke tillot beskatning av landets innbyggere gjennom prising utover selvkostnader, har spilt en avgjørende og positiv rolle i forvaltningen av nasjonens viktigste ressurs til folkets beste. Kystpartiet ønsker å gjenopprette et system som gir fellesskapet og den enkelte innbygger like god eller bedre innflytelse over disponering av elkraftressursene som loven av 1917.

Kraftverkene og fordelingsnettet kan betraktes som nedbetalt og denne infrastruktur utgjør folkets kollektive naturformue. Kystpartiet mener at vår naturformue må være fellesskapets eiendom og går inn for å beholde og utvikle offentlige eierskap av elkraftsystemet innenfor etablerte kommunale, fylkeskommunale og statlige organer.

Hvis befolkningen fortsatt vokser, må vi for å opprettholde en nødvendig kraftbalanse, vurdere fortsatt utbygging av vassdrag som den mest effektive og minst miljøfiendtlige form for kraftgenerering.

Kystpartiet vil arbeide for at naturgassen i større grad tas i bruk innenlands, både som energikilde for oppvarming og kraftproduksjon, i transportsektoren og som råstoff for nye næringer. Naturgass kan mer fordelaktig, dvs med større energiutbytte, benyttes i industrielle prosesser eller direkte i privathusholdninger i et marked hvor et distribusjonssystem allerede eksisterer. Kystpartiet er i prinsippet positiv til bygging av gasskraftverk, men forutsetter at aktuelle utbyggere pålegges å benytte miljøvennlige renseteknikker.

Kystpartiet vil arbeide for å:

- hindre privatisering og salg av det norske vannkraftsystemet, også kraftområder til havs.
- videreutvikle vårt nasjonale, felles eierskap til energiproduksjonen, og at el-nettet forblir i offentlig eierskap.
- oppheve styring av elektrisitetsforbruket ved hjelp av avgifter.
- påse at skaping, transport, handel, eksport og import av elektrisk kraft organiseres gjennom / ivaretas av et eller flere organer under strømobonntenes kontroll.
- opprettholde utbygging av vannkraft som den mest effektive og miljøvennlige krafttilgang.
- prioritere småkraftverk. Samlet plan legges til grunn for utbygging og vern av vannkraft.
- legge forholdene til rette for bruk av naturgass i husholdninger og industri med vekt på høyeffektiv utnyttelse av den kjemiske energien.
- videreføre forskning og utvikling i forbindelse med utnytting av alternative fornybare energikilder (sol, vind, bølgekraft m.m.)

3.1. Oljepolitikk

Offshorebasert norsk olje og gassproduksjon med tilhørende virksomheter (sjøtransport, forskning og landbasert industri) er en av grunnpilarene for norsk økonomi i dag.

Leteboring og utvinning av olje og gass må imidlertid skje i nært samarbeid med etablerte næringer og innenfor fastlagte regelverk - blant annet må miljøforhold tillegges stor vekt. Olje- og gassutvinning skal i prinsippet ikke fortrenge allerede etablert næringsvirksomhet på kysten eller på fiskefelt. Der fortrenkning likevel må skje, skal det ytes full erstatning til dem som berøres av inngrepene.

Kystpartiet vil arbeide aktivt for at det ved åpning av nye felt i nord legges til rette for ny næring i våre nordligste fylker. Det må bygges ilandføringssystemer som

gir grunnlag for direkte bruk av naturgass, noe som kan gi nye verdiskapingsmuligheter i nordområdene.

Kystpartiet går ikke inn for åpning av Nordland VI, Nordland VII og Troms II.

Kystpartiet vil ikke akseptere en situasjon der folk flest opplever en kommunal fattigdom til tross for statlig rikdom. Kystpartiet går derfor inn for å bruke en større del av overskuddet fra olje- og gassvirksomheten til utbygging og oppgradering av nasjonal fremtidsrettet infrastruktur og forskning i stedet for å investere pengene i multinasjonale konserner med tvilsom etisk bakgrunn. Størstedelen av Oljefondet skal fortsatt forvaltes av Norges Bank. En tilstrekkelig del av oljepengene skal avsettes i et pensjonsfond for å sikre at morgendagens pensjonsforpliktelser ikke skal gi våre etterkommere høyere skatter enn vi er villige til å betale selv. Utbyggingstakten og investeringsnivået i oljesektoren må tilpasses den vekst vi ønsker i fastlands-Norge og hensynet til jevnest mulig aktivitet. Det bør føres en politikk som i størst mulig grad motvirker store svingninger i aktivitetsnivået.

Norsk petroleumsteknologi er i verdensklasse og næringen må gis driftsvilkår i Norge som sikrer at norsk industri fortsatt skal være ledende i forhold til olje- og gassrelaterte næringer i hele verden. Utbyggingen av nye oljefelt må underlegges en strengere vurdering fra Stortinget der hvor fiskefelt er inne i bildet. Beredskapen ved utblåsninger eller andre uhell er ikke tilfredsstillende i dag, og Kystpartiet vil aktivt arbeide for en bedre beredskap. Tilgjengelig lenseutstyr stanser bare bølger som er lavere enn tre meter. Som en følge av blant annet dette, må oljevernbasene styrkes.

Landets olje- og gassressurser utgjør en vesentlig del av Norges velstandsgrunnlag og må derfor underlegges streng nasjonal kontroll.

Delprivatiseringen av Statoil har skjedd mot Kystpartiets stemme i Stortinget. Kystpartiet mener at Statoil skal forvalte nasjonens felles oljeformue. Statoil skal være folkets eiendom, det burde ikke kunne selges bit for bit til private investorer. Når nedsalg likevel har skjedd, må kravet til staten som aktiv majoritetseier skjerpes, slik at verken samtids- eller fremtidsverdien i form av norsk teknologiutvikling og avkastning gjennom norske arbeidsplasser svekkes.

Det må settes krav til at Statoil investerer i teknologiske samarbeidsprosjekter med industri og maritime næringer tilknyttet petroleumssektoren. Statoil må skape norske arbeidsplasser. Det må settes krav til at utenlandsk arbeidskraft, i den grad det er nødvendig for å dekke eventuelt spesialist- eller arbeidskraftbehov, skal avlønnes etter norske tariffier. Utenlandske arbeidere på sokkelen eller i norsk petroleumsindustri må bare brukes som nødvendig supplement til norsk arbeidskraft, og ikke til fortrenning for norske kvalifiserte arbeidstakere.

Det må stimuleres til økt andel kvinnearbeidsplasser i petroleumssektoren. Da dette i høy grad er kunnskapsarbeidsplasser der fysisk styrke er mindre vesentlig, kan en målstyrt stipendie- eller fadderskapsordning for kvinner være et egnet virkemiddel for å få flere kvinner inn i arbeidsområder som tradisjonelt har vært

mannsdominert. Ikke minst vil dette være viktig i forhold til forventet næringsvekst innen denne sektoren i nordområdene.

Nordsjødykkerne må sikres den erstatning de har krav på.

3.2. Industri og bergverk

Kystpartiet vil satse på modernisering og nyetablering av industriarbeidsplasser i samarbeid med forskningsmiljøene. Dette kan bare gjøres med en ny og gigantisk satsing på moderne industriarbeidsplasser. Denne utfordringen må møtes ved å opprettholde lønnsnivå og sosiale rettigheter for norske arbeidstakere. Offentlig styrte rammevilkår for industri- og næringsutvikling i Norge må stimulere til teknologiutvikling, ikke til utflagging. Uten levedyktige industribedrifter vil det økonomiske grunnlaget for vår velstand forvitte.

Staten må bruke sin posisjon som bedriftseier/hovedaksjonær til å holde nivået på lederlønninger på et nivå som ikke virker lønnsdrivende i samfunnet forøvrig. Fornuftige lederlønninger har vært et norsk konkurransefortrinn i forhold til industriell etablering, og staten som bedriftseier har et hovedansvar for at lederlønningene og tilhørende pensjonsavtaler legges på et nivå som verken bidrar til økt økonomisk klasseskille eller til økte lønns- og pensjonskostnader i samfunnet generelt.

Med utgangspunkt i ren energi er Norge en stor aktør innen kraftkrevende industri. Få land i verden kan produsere metaller like miljøvennlig som Norge. Det er et mål at norsk kraftkrevende industri fortsatt skal sikres krafttilgang. De må sikres rammevilkår som gjør det mulig å videreføre disse industriene og etablere flere bedrifter som kan videreforedle produktene. Avgiftsnivået må ned for å sikre konkurransedyktighet.

Norge er rik på energi, men økende kraftbehov gjør at vi må disponere energien mer rasjonelt. Hvis den kraftkrevende industri skal ha sikker tilgang til elektrisk kraft, må energi til oppvarming hentes fra andre kilder som for eksempel naturgass. Kystpartiet mener at det skal være lik kraftpris for hele industrien og at kraftprisene må holdes på et rimelig nivå.

Kystpartiet går inn for at drivverdige mineralforekomster må utnyttes, dog med minst mulig skadeinngrep i omgivelsene. Selskaper som får konsesjon til gruvedrift skal samtidig ha et fullstendig ansvar for at området de driver i ikke skal påføres større varige inngrep enn nødvendig. Oppryddingsansvar og forskjønning etter at driften opphører, skal tilligge selskapene og ikke skyves over på samfunnet.

Grunneiernes og beitebrukernes rettigheter i vassdrags-, mineral-, og beiteloven må styrkes.

4. SKATTE - OG AVGIFTSPOLITIKK

Kystpartiet vil ha et skatte- og avgiftssystem som gir den enkelte familie en mulighet til å klare seg selv. Vi vil derfor senke skatten på nødvendighetsgoder som bolig, mat og arbeid.

Kystpartiet er et sentrumparti som ønsker en blandingsøkonomi med en maktbalanse mellom offentlig og privat sektor. På denne måten kan man beskytte den enkelte mot ”overgrep” fra både offentlige og private maktgrupper.

En trygg boligsituasjon er viktig for familien. Kystpartiet vil derfor sikre at flest mulig kan eie sin egen bolig. For å gjøre det lettere å kjøpe eller arve bolig, må dokumentavgiften og arveavgiften avvikles. For å sikre at familien klarer sine løpende utgifter til vedlikehold og eventuelle lånerenter bør formuesskatten og eiendomsskatten avvikles. Kystpartiet er imot fordelsskatt på bolig.

I Norge har det vært vanlig at velrenommerte og solide bedrifter går i arv fra generasjon til generasjon, men dagens arveavgift er i mange tilfeller til hinder for dette. Den kapital som ligger i produksjonsutstyr og bygninger må kunne videreføres skattefritt til neste generasjon, slik at bedriftenes soliditet ikke svekkes. Bare slik kan vi sikre det langsiktige private eierskap som er vesentlig for landets næringsliv og utviklingsmuligheter.

Alle trenger sunn og god mat. Det er god helsepolitikk og utjevningpolitikk å sikre lave matpriser. Kystpartiet går inn for å avvikle matmomsen.

Det skal lønne seg å arbeide og investere i egen bedrift og øvrig næringsliv. Kystpartiet vil arbeide for lavere skatter og avgifter for å gi bedriftene mulighet til å øke egenkapitalen, og derved trygge sysselsettingen. Råderett over egen inntekt gir valgfrihet og fremmer investeringer i produktiv virksomhet. Kystpartiet går inn for at bedrifter i distriktene skal kunne styrke egenkapitalen ved skattemessige fordeler med fondsavsetninger.

Delingsmodellen må endres. Kystpartiet vil arbeide for at småbedrifter og industri får lavere arbeidsgiveravgift, lavere skatt i en begrenset tidsperiode ved nyetablering og lavere merverdiavgift. Kystpartiet vil ha lavere arbeidsgiveravgift i hele landet.

Økte gebyrer og avgifter rammer folk flest hardt og er en form for skattlegging som bidrar til å forsterke de økonomiske forskjellene mellom folk med ulikt inntektsgrunnlag. Mens ordinære skatter beregnes ut fra inntekt, fastsettes gebyrer og avgifter uten hensyn til betalingsevne. Derfor slår avgiftsøkningene spesielt hardt ut i forhold til dem som har minst fra før. Enslige og eninntektsfamilier får en dramatisk reduksjon i sin realinntekt i forhold til dem som har to inntekter å fordele avgiftsbyrden på. Kystpartiet vil arbeide for reduserte gebyrer og avgifter på varer og tjenester som folk flest er avhengige av.

Kystpartiet vil arbeide for et enklere og mer rettferdig skattesystem. Taket for toppskatt må heves til godt over gjennomsnittlig lønnsnivå, og skattefradraget på lav inntekt må være stort nok til at heldags arbeid gir mulighet til å leve av egen arbeidsinntekt. Ved å redusere skatte- og avgiftsnivået kan staten bidra til en fornuftig lønnspolitikk som ikke virker inflasjonsdrivende. Når folk får beholde mer av sin egen inntekt, synker også behovet for offentlige ytelser.

Kystpartiet vil senke avgifter på drivstoff i distrikts-Norge siden dette rammer enkeltmennesker og bedrifter i distriktene hardt, og gir bedrifter i distriktene en

ekstra konkurranseulempe i forhold til bedrifter som ligger i mer sentrale strøk. Kystpartiet går også inn for en refusjonsordning for drivstoffavgift i områder uten tilfredsstillende kollektivtrafikktilbud.

Det skal gis større muligheter for å spare penger til egen alderdom. Ektefeller til fiskere skal likestilles med ektefeller til bønder ved beregning av pensjonspoeng.

Kystpartiet vil arbeide for at:

- Norges gullbeholdning bør kjøpes tilbake og en del av Oljefondet bør investeres i edle metaller.
- Oljefondet bør investeres i faste verdier, som naturressurser og eiendom.
- moms fjernes på nødvendighetsartikler som mat osv.
- avgifter for post og teletjenester skal være like for hele landet.
- bolig- og eiendomsskatten skal fjernes og kommunene gis kompensasjon for inntektstapet av Staten.
- minstepensjonister som kun får utbetalt minstepensjon får skattefritak.
- heve det generelle minstepensjonbeløpet.
- det blir forenklet registreringsplikt.
- ordningen med skattefri banksparing gjeninnføres.
- beløpsgrensen for skattefri verdioverføring mellom generasjoner oppjusteres vesentlig.
- dagens forbrukeravgift på strøm fjernes og det bør gjeninnføres tilskudd til utjevning av nettleie.
- avgiftnivået innen primærnæringene må reduseres.
- arveavgiften avvikles.

5. HELSE OG SOSIALPOLITIKK

Helse- og sosialpolitikken må sikte mot økt livskvalitet og trivsel i alle deler av befolkningen, uavhengig av utdannings- og inntektsnivå, og uavhengig av hvor i landet en bor. Økende forskjeller i levealder og helsesituasjon betinget av den enkeltes inntekt og bosted er et samfunnsmessig sykdomstegn som må motarbeides gjennom politiske virkemidler.

Livskvalitet og trivsel skapes av mennesker der de bor og ikke i offentlige kontorer, men staten må gjennom økonomiske og skattepolitiske virkemidler legge bedre til rette for positiv samhandling mellom offentlige og private aktører. Lokale ildsjeler og frivillige organisasjoner er viktige samarbeidspartnere både innen direkte helserelatert virksomhet og innenfor idrett og kultur.

Kystpartiet vil arbeide for å opprettholde fullverdige lokalsykehus med tilfredsstillende akuttilbud og fødeavdelinger. Den statlige overtakelsen av sykehusene skal ikke medføre at distriktene får dårligere tilbud. Lokalbefolkningen skal føle seg trygg på at de får den hjelp de trenger når de trenger den, uansett bosted, vær og føreforhold. Det skal sikres at det er kvalifisert helsepersonell på alle offentlige utrykningsenheter, på land, til vanns og i lufta.

Personer med liten betalingsevne bør få sine utgifter til medisin og lege/tannlege dekket av det offentlige. Trygdesatsene må være i samsvar med satsene for alminnelig livsopphold. Garantert minste inntekt (GMI) bør innføres. Det er

uverdige at trygdede blir tvunget over i køen på sosialkontoret på grunn av dagens lave satser. Trygdepolitikken må i større grad legges opp slik at uføretrygdede kan ha større arbeidsinntekt uten trekk i trygden enn i dag, og at det tilrettelegges for at uføretrygdede i større grad kan vende tilbake til arbeidslivet når forholdene tilsier dette.

Avtalen om inkluderende arbeidsliv videreføres.

Kystpartiet vil ha et bedre barnevern. Det må på plass et bedre rettsvern for foreldre som opplever at de blir fratatt sine barn urettmessig.

Kystpartiet mener det må være en plikt for kommunene å sette inn forebyggende tiltak i hjemmet når de får bekymringsmeldinger om at barn blir vanskjøttet og mishandlet. Det er viktig at foreldre og barn får den hjelpen de trenger for å leve sammen, før andre tiltak vurderes.

Kystpartiet går inn for å øke rammene for tilskudd til familievernet. Familier skal ikke oppleve å ikke få den hjelpen de trenger på grunn av altfor lave budsjetter i sektoren. I tillegg må det bevilges mer penger til kompetanseheving i sektoren.

Det må også brukes mer penger på barnevernet slik at de kan følge opp unge over 18 år som har vært i institusjon eller fosterhjem. Kystpartiet vil også arbeide for at antall selvmord blant barnevernsbarn reduseres ved økte bevilgninger til forebygging.

Kystpartiet går inn for en moderasjon av røykeloven. Det må være tillatt for røykere å delta på sosiale arenaer utenfor eget hjem.

5.1. Helse

Kystpartiet vil arbeide for at befolkningen får et kvalitativt og høyverdig helsetilbud. Helsekøene må fjernes og folk må komme tilbake i meningsfylt arbeid. Kystpartiet vil arbeide for at vitale stillinger innen den kommunale helsetjenesten blir dekket. Dette gjelder spesielt for legestillinger. Forebyggende helsearbeid må prioriteres sterkere. Jo "friskere" pasientene er når de blir behandlet, dess lettere blir de frisk. Alle deler av den kommunale helsetjenesten styrkes, og skolehelsetjenesten må bygges ut til forsvarlig nivå.

Kystpartiet ser at den statlige overtagelsen av sykehusene trenger en ny politisk behandling. Kystpartiet ser samtidig at den nåværende driftsformen er helt feilslått.

Det skal være operative smerteenheter på alle sykehus. Alle regionsykehus skal ha egne bemannede smerteklinikker. Kystpartiet vil bevilge midler til å utdanne flere som smertespesialister.

Kystpartiet vil ha akutthjelp for voldtektsofre på alle sykehus.

Kystpartiet mener vi må satse mer på alternative behandlingsmåter og at man får tilgang til den informasjonen som er nødvendig for et veloverveid valg av behandlingsmåter.

Kystpartiet vil gå inn for å gjeninnføre refusjon til diabetikere.

Kystpartiet vil arbeide for større bruk av telemedisin og andre desentraliserte helsetjenester som f. eks mammografibusser og ambulerende spesialisthelsetjenester.

Kystpartiet vil arbeide for at kiropraktorer og manuell terapeuter får trygderefusjon og at disse gruppene kan sykemelde og henvise til spesialist. Pasienter over hele landet bør få nytte og gevinst av denne ordningen som sikrer et godt tilbud til pasienter med muskel- og skjelettplager. Ordningen må gjennomføres permanent for hele landet.

Kystpartiet anser vanlig tannbehandling som nødvendig helsehjelp, og vil arbeide for at kostnader til sykdom i munnhulen og ordinær tannlegebehandling fases inn under Folketrygdens ansvarsområde - ***tennene er en del av kroppen***. Ingen skal være avskåret fra tannbehandling på grunn av dårlig økonomi. Kosmetisk tannbehandling skal fortsatt være et privat ansvar. Ved medisinsk behov for briller eller linser bør dette falle inn under refusjonsordningene i helsesektoren.

Kreftregisteret har flere ganger anbefalt at det innføres skanning av lungene for utsatte befolkningsgrupper. Dette kan spare mange liv og øke overlevelsesprosenten ved lungekreft betraktelig. Kystpartiet vil arbeide for at dette gjennomføres på linje med mammografi av de aldersgrupper som er mest utsatt for brystkreft.

Kystpartiet vil arbeide for større fleksibilitet i Folketrygdsystemet slik at også alternative behandlingsmetoder dekkes der disse kan bevise å hjelpe og ellers minke ventetiden til tradisjonell medisin.

Kystpartiet mener man har fokusert for lite på det medisinske tilbudet som trykkamrene har gitt og mener man må ha trykkammer ved minst ett sykehus i hver region.

Ved store ulykker skal kriseteam settes inn og hjelpe pårørende og overlevende i en lengre oppfølgingsperiode. Ulykker og forlis på havet er en meget stor belastning for de berørte.

- Befolkningen har rett til et likeverdig helsetilbud uavhengig av bosted, økonomi, etnisk tilhørighet, religion, sosial bakgrunn eller kjønn.
- Helseforetakene med sin nåværende form med bedriftsøkonomisk tenkning og overbetalte direktører og styreledere skal avvikles og tilbakeføres til fylkeskommunalt eierskap.
- Et fullverdig lokalsykehus skal ha døgnkontinuerlig akuttberedskap innenfor medisin, kirurgi og en fødeavdeling.
- Stortinget må vedta økonomiske rammer gjennom statsbudsjettet for å modernisere og sikre lokalsykehusene en trygg framtid.
- Egenandelen ved fritt sykehusvalg må fjernes.

- Helsetjenester skal imøtekomme folks behov, ikke bedriftsøkonomisk tenking.
- Kystpartiet er kritisk til UV-rensing av drikkevann, og ønsker i stedet en større stasing på alternative rensemetoder.

Kystpartiet vil ha forbud mot kjønnslemlestes av jenter og gutter. Hensynet til barnets helse og kroppslige integritet samt prinsippet om likestilling mellom kjønnene tilsier at både jenter og gutter skal vernes mot omskjæring av ikke-medisinske grunner.

Det må innføres obligatorisk helsesjekk av alle utlendinger som søker om fast opphold i Norge, dette som et ledd i å forebygge og avdekke overgrep og kjønnslemlestelse.

5.1.1. Funksjonshemmede

HVPU - reformen er dessverre bare vellykket for noen grupper. Kystpartiet mener derfor denne reformen er feilslått. Denne bør evalueres og reverseres for enkeltes gruppers vedkommende, fordi det ikke er et tilbud som er tilfredsstillende for alle. Kystpartiet mener det helt uakseptabelt at forbedring for enkelte gruppers livsvilkår skal skje på bekostning av andre og svakere grupper. Påstanden om at all form for institusjonsliv er uverdigg i et moderne samfunn, og at samtlige institusjonsboere vil få det bedre dersom de integreres i det vanlige samfunnsnivå, vitner om mangel på virkelighetsforståelse. Mange HVPU - klienter har fått sin trygghet og tilhørighet erstattet med ensomhet og usikkerhet på grunn av dette.

Kystpartiet vil arbeide for at det offentlige erkjenner sitt ansvar overfor psykiske og fysiske funksjonshemmede. Det må sikres ordninger som fører til at de i størst mulig grad kan likestilles med den øvrige befolkningen. Funksjonshemmede må sikres arbeid ut fra sine kvalifikasjoner, og loven mot diskriminering i arbeidslivet må brukes sterkere for å hindre at kvalifiserte funksjonshemmede blir utestengt fra arbeidslivet. Her må særlig det offentlige ta et mye større ansvar. Vi vil at de som selv tar ansvaret for sine handikappede barn gis reell økonomisk kompensasjon og forsvarlig avlastning i arbeidet.

Kystpartiet vil følge opp at kommunene får nok økonomiske midler til å gjennomføre intensjonen om tilrettelegging for alle. Alle offentlige bygg og steder, samt gater og fortau må være fremkommelig for alle.

5.2. Psykiatri

Fagfolk har evaluert satsingen på den psykiatriske helsetjenesten. De påpeker at flere hundre millioner kroner er bruk uten at disse har kommet pasientene til gode og at satsingen er feilslått. Psykiatriske pasienter skal ha samme behandlingsgaranti som somatiske pasienter. For å oppnå dette, må det psykiatriske tilbud bygges ut over hele landet i tråd med vedtatt langtidsplan. Det forebyggende arbeid blant barn og unge må styrkes gjennom økt satsing på frivillige organisasjoner, skolehelsetjeneste og PP-tjenesten i kommunene, samt utbygging av ungdomspsykiatrien. Det må stimuleres til samhandling mellom de ulike instanser som har med barne- og ungdomsarbeid å gjøre.

Kystpartiet vil bevilge de nødvendige midler til oppfølging av dette arbeidet. Det er en markert økning i psykososiale problemer, ofte kombinert med rusproblematikk i den yngre befolkning. Dette må bringes høyere opp på den politiske dagsordenen og komme i sterkere fokus. Mange får ikke den hjelp de trenger før tilstanden har låst seg helt. Så langt har de øremerkede midlene i hovedsak gått til å styrke psykiatritjenestene for de kronisk syke. Forbygging må prioriteres.

Kystpartiet mener det er uakseptabelt at barn og unge ikke får den hjelp de trenger når de trenger det. Det må tas et skikkelig løft for barne- og ungdomspsykiatrien for å forhindre at unge mennesker utvikler tilstander som gjør dem til kroniske psykiatrispasienter. Dette fører til at disse blir uføretrygdet før de blir skikkelig voksne.

Det må etableres flere sikkerhetsavdelinger som gir mulighet for langtidsbehandling av kriminelle med psykiatrisk behandlingsbehov. Psykisk syke mennesker skal ikke sone fengselsstraff i ordinære fengsler, men i tilrettelagte institusjoner med egnet fagpersonell. Behandling og forvaring av kriminelle med psykiske forstyrrelser er statens ansvar så lenge behandling ikke er avsluttet eller fare for gjentakelse av kriminelle handlinger foreligger. Arbeidet med oppsøkende team for mennesker med dobbeltdiagnose, rus/psykiatri må videreføres og styrkes, under forutsetning av at økonomiske midler medfølger.

5.3. Seniorpolitikk

Friske eldre med arbeidslyst og arbeidsevne skal ikke tvinges til pensjonering med utgangspunkt i oppnådd alder. Kystpartiet mener den øvre aldersgrense for aktiv arbeidsdeltagelse bør oppheves. Etter oppnådd ordinær pensjonsalder må pensjonen utbetales uavkortet, uavhengig av annen inntekt.

Kystpartiet vil ha bort ordningen med samordning av pensjon /uføretrygd mellom ektefeller. Frem til dette er vedtatt må vi samordne egenandelstaket på lege/medisin.

Eldre mennesker er med sin livserfaring ofte en ressurs for nærmiljøet. Dette bør i større grad benyttes gjennom et organisert samarbeid med skoler og øvrig foreningsliv i nærmiljøet.

5.4. Eldreomsorg

Eldre mennesker skal få anledning til å bo hjemme så lenge som mulig. En tilrettelagt omsorgsbolig kan være et tilbud til relativt friske eldre uten annen tjenestegaranti enn det den ambulerende hjemmetjenesten kan gi. Frem til i dag har trygghet gjerne vært knyttet til sykehjemsplass, men etter hvert har det skjedd en dreining mot at omsorgsboliger kan være fullverdige alternativer til sykehjemmet. Dette betinger at hjemmetjenesten er tilgjengelig døgnet rundt og at det ikke er noen begrensning i omfanget av tildeling av slike tjenester ut fra faglige og økonomiske vurderinger.

Sykehjemmet bør være en aktiv behandlings- og rehabiliteringsenhet. Institusjoner er for mange en nødvendighet for å ivareta behovet for hel - døgn

omsorg og pleie. Dagens utbygging av enerom i sykehjem må fortsette til behovet for dem som ikke kan bo utenfor institusjon er dekket.

Samtidig må vi ta vare på og verne om de sykehjemmene vi har i dag. Utviklingen i dag med at vi lever lengre med diverse sykdommer, gjør at behovet for døgnbemannede institusjoner med faglig kompetanse på pleie og smertelindring ikke vil avta. Kystpartiet vil derfor umiddelbart stoppe all avhjemling av sykehjems plasser til fordel for omsorgsleiligheter. For å sikre den faglige kompetansen både innen sykepleie, ernæring, fysioterapi, renhold og daglig omsorg. Når man er kommet dit i livet at man er 100 % avhengige av andre mennesker, skal disse være tilgjengelig rundt deg og ha tid til deg.

I dag har de fleste grupper fått rett til egen bolig uavhengig av grad av funksjonshemming. Kystpartiet ser økt mobilitet for funksjonshemmede som en selvfølgelig rett og som betinger en styrking av kommunenes økonomi. Kystpartiet vil arbeide for at også eldre med omfattende behov for pleie og omsorg får rett til egen bolig dersom de ønsker det. Tilbudet til eldre skal være brukervennlig og fleksibelt slik at enhver kan få et tilrettelagt tilbud etter eget ønske og behov. Bostøtte og gunstige låneordninger skal gi alle som ønsker det mulighet til å kjøpe eller leie seg inn i omsorgsbolig / bokollektiv. Dette må være så rimelig at beboerne skal ha penger å leve av etter å ha betalt faste bostøtter.

Med økende antall eldre med komplekse diagnoser, må innsatsen for geriatrisk spesialisering innen lege- og sykepleierutdanningen økes.

Kystpartiet vil arbeide aktivt for at pensjonister og uføretrygdede får samme kjøpekraftsutvikling som arbeidstakerne.

5.5. Sosialtjenesten

Sosialhjelp skal være et sikkerhetsnett til hjelp for personer som for kortere perioder kommer i en vanskelig livssituasjon, og etaten skal være hjelpeinstans for dem som gjennom økonomisk rådgivning kan få langsiktig hjelp for bedre å klare sine økonomiske forpliktelser. Sosialetatens mål må være å arbeide for at sosialklienter skal bli sjølhjelpne så fort som mulig og må da arbeide i nært samarbeid med økonomisk rådgivningstjeneste, bolig-, trygde- og arbeidsetat.

Arbeidsledige som ikke lenger har krav på arbeidsledighetsstønad i henhold til dagens regelverk, skal ha krav på stønad fra sosialkontor uten å måtte selge alt en eier og har. I tillegg skal det være mulig å få dekket kommunale avgifter fra sosialkontoret. Dette dekkes ikke i dag og det kan føre til at kommunen overtar hus og eiendom.

For de som av ulike årsaker er nødt til å bli i sosialsystemet for kortere eller lengre perioder, må satsene være på et slikt nivå at det gir muligheter for en verdig livssituasjon. Det må settes minimumssatser fra sentrale myndigheter med mulighet for lokale tilpassninger, ikke som i dag retningsgivende satser. Dette fører til store urettferdigheter da disse er avhengig av den enkelte kommunes økonomi.

Barnetrygd og eventuell kontantstøtte skal ikke regnes som inntekt ved beregning av sosialstønad. Kystpartiet vil arbeide for at sosialklienter i praksis må få tildelt fødselspenger på lik linje med andre fødende. Gravide og fødende som er selvstendige næringsdrivende må gis stønad på lik linje med arbeidstakere.

Behov for hjelp og støttetiltak for barn som er utsatt for omsorgssvikt øker. Kystpartiet ønsker å utbygge det kommunale barnevern, styrke barnevernsvakten og det frivillige organisasjonsarbeid. Forebyggende arbeid som fritidsaktiviteter og kulturtilbud må styrkes.

Kystpartiet er positiv til samordning av kommunale, fylkeskommunale og statlige tjenester. For den enkelte bruker er det nesten umulig å orientere seg i et mylder av hjelpeordninger. Kystpartiet vil advare mot ensidig fokus på digitale tjenester.

Kystpartiet vil ha forbud mot salg av gjeld.

Fattige har i dag den dårligste rettsikkerheten. Kp vil derfor at det skal tilsettes byombud/kommuneombud i alle kommuner. Disse skal være politisk ansatt og ivareta enkeltmenneskers rettstrygghet hos offentlige etater.

Kystpartiet går inn for økt støtte til arbeidsgivere som sysselsetter personer med helseproblemer.

5.6. Narkotika og rusmisbruk

Narkomane må ha rett til individuell behandling, om nødvendig må tvang kunne anvendes. Rusmisbrukere som er til behandling må ikke utskrives med samme diagnose som de får behandling for. Narkotika og rusmisbruk er et stort problem i dagens samfunn. Kystpartiet vil gjøre noe med dette, og vil være åpen for nye og alternative behandlingsmetoder. Det må brukes mye mer ressurser på å forebygge, og behandle, samtidig som vi må bygge opp et tilfredsstillende ettervern. Vi ser at Staten må komme opp med pengestøtte og hjelp til lag og organisasjoner som arbeider for å forbedre dagens situasjon og i dette arbeidet gjøre mer bruk av pårørende. Vi vil arbeide for at ventetiden for behandlingsplasser blir kortet ned, regelverket blir enklere, og vil også benytte oss mer av behandlingssteder i utlandet. Sosialkontorene bør utnevne en nemnd som tildeler behandlingsplasser. Her bør det være med medlemmer fra pårørende grupper.

En god narkotikapolitikk er god samfunnsøkonomi.

Kystpartiet vil arbeide for:

- at staten må ha det overordnede ansvar for alle deler av rusvern.
- at det må settes inn mer midler til forebygging og denne må begynne langt tidligere. Vi må gjerne bruke private aktører, og kan også bruke de narkomane/ eksnarkomane selv til dette arbeidet.
- at det må satses mer på alle behandlingsmetoder. Både legemiddelassistert og medikamentfri behandling må styrkes. Dette må følges opp med et tilfredsstillende ettervern. De narkomane er like forskjellige individer som alle oss andre, og har derfor behov for forskjellige tilrettelagte tilbud.

- at det må gjøres mer bruk av tvangsbehandling. Tvangsbehandlingsparagrafen er i dag for det meste en såkalt hvilende paragraf, og sånn kan vi ikke ha det.
- fortsatt å ikke være tilhenger av at sprøyterom innføres.
- å satse mer på å få bygget sosiale boliger med tilsyn. Dette er viktig for å gi de bostedsløse en plass å bo.
- at en holdningsendring må til i det offentlige hjelpeapparatet. Rusmisbrukerne må bli tatt på alvor og individuelle behov må tas i betraktning.

Det er mangel på utdannede fagpersoner innen rusfeltet. Tidligere rusmisbrukere kan brukes i større grad enn i dag.

5.7. Alkohol

Internasjonal forskning viser at det er 4 ganger større sjanse for å få alkoholrelaterte skader hvis en begynner med alkohol som 15-åring i forhold til om vi klarer å utsette debuten til fylte 21 år. Alkohol er i dag Europas 3 største dødelighetsfaktor. Dette vil Kystpartiet ta på alvor. Det må mer forebygging inn i skolen, og behandlingstilbudet til de som er rammet av problemet må styrkes

Kystpartiet vil at rusgiftkunnskap skal bli et gjennomgående tema i læreplanene for grunnskolen og den videregående skolen. Denne undervisningen må knyttes opp mot foreldrerettet arbeid.

Midler til rusgiftforebyggende tiltak i skolen må legges inn i rammetilskuddet til alle kommuner.

Det må etableres et nasjonalt program for rusundervisning, som inkluderer utvikling av læremidler og kvalifisering og etterutdanning av lærere.

Frivillige organisasjoner har en viktig rolle å spille i forebyggende arbeid, både ved å engasjere og aktivisere. Vi vil videreføre ordningen med tilskudd til rusgiftpolitiske organisasjoner, både på nasjonalt og kommunalt plan.

Vi går inn for at innsatte med avhengighetsproblem i større grad får sone i behandlingsinstitusjon etter Straffegjennomføringslovens § 12, og hvor en større andel av plassene blir forbeholdt straffedømte.

Behandlingsinnsatsene innenfor spesialisthelsetjenesten blir ofte nytteløse dersom det ikke finnes et tilstrekkelig oppfølgingsapparat i kommunen. Denne oppfølgingen dreier seg både om bolig, sysselsetting, eventuell skolegang, og nettverksorienterte tiltak. Dette må kommunene få ressurser til. Vi vil derfor legge inn midler i kommunenes rammetilskudd, øremerket for oppfølging av avhengighetsklinter.

I tillegg bør kommunene stimuleres til etablering av selvhjelpsgrupper, og samarbeide med organisasjoner som driver slike grupper i egen regi.

Kystpartiet ønsker å opprettholde Vinmonopolet. Det må åpnes utsalg i alle kommuner så vi er sikret lik tilgang også i distriktene.

6. FAMILIE- OG BARNEPOLITIKK

Familien er fundamentet i samfunnet. Kystpartiet vil gjennom skatte- og avgiftspolitikken gjøre den enkelte familie best mulig i stand til å klare seg selv. Vi vil styrke ekteskap mellom kvinne og mann som institusjon. Vi vil verne om livet og styrke menneskeverdet.

Dagens samfunn tilgodeser ikke kvinner som vil føde flere barn i tilstrekkelig grad. Uansett hvor stor barnetrygden blir, erstatter den ikke de langsiktige økonomiske tapene flergangs fødende kvinner får. Det er og grenser for mye svangerskaps/pappapermisjon for hvert barn en moderne familie ser seg tjent med. Utdanningen eller arbeidssituasjonen kan bli negativt påvirket. Kystpartiet vil derfor gå inn for virkemidler som stimulerer til kvinnens og familiens fordel. Vi vil arbeide for en ekstra økonomisk stimulering for fødende. Det må innføres en ordning med økende pensjonspoeng fra hvert tredje barn man føder, uansett alder.

Kystpartiet vil gi kvinner alternativer til abort. Kvinner som vurderer abort på grunn av dårlig økonomi, skal gis økonomisk støtte og tilbud om bolig. Kystpartiet ønsker ikke å utvide dagens grense for svangerskapsavbrudd.

Kystpartiet vil jobbe for at det er barnehageplass til alle som trenger det og at barnehagene blir kvalitetssikret gjennom lov og aktuelle avtaleverk. Det må innføres en maksprisordning for barnehageplasser, som særlig tar hensyn til foreldre med flere småbarn. Gjennom samarbeid og avtaler bør kommunale og private barnehager likebehandles, for å skape et pedagogisk og forsvarlig tilbud til barn og foreldre.

Alle skal ha rett til en verdig avslutning på livet. Kystpartiet vil gi døende mennesker den nødvendige omsorg og smertelindring. Kystpartiet mener gravferdsstøtte må økes betydelig.

Kystpartiet vil tilrettelegge for flergenerasjoners bomiljø med hovedvekt på livskvalitet og trivsel. Som et viktig ledd i å styrke familiens rammebetingelser vil Kystpartiet arbeide for gunstige finansieringsordninger for flergenerasjonsboliger.

Kystpartiet vil styrke økonomien til familiene. Barns trygghet og utvikling er avhengig av at familieøkonomien er god nok til at mor og far klarer sine forpliktelser. Mange ekteskap og samboerskap har havarett som følge av anstrengt økonomi og de problemer dette har medført for hele familien.

Kystpartiet vil med sin politikk motvirke disse truslene mot familien. Kystpartiet vil sette fokus på barns rettigheter i samlivsbrudd og følge opp de intensjoner barneloven har i forhold til barns rettigheter til å være sammen med både far og mor. Barna skal i størst mulig grad gis mulighet til å bo der barna har det best, uavhengig av foreldrenes kjønn. Kystpartiet krever likestilling mellom far og mor i forhold til barns rett til å bli hørt når det gjelder hvor barnet vil bo. Ved konflikt og samlivsbrudd skal barns ønske vektlegges mer.

Kystpartiet vil arbeide for økt omsorgslønn til de som tar seg av pleietrengende familiemedlemmer.

Kystpartiet går inn for at kontantstøtten videreføres. Barnetrygden skal beholdes. Kystpartiet vil vurdere å føre småbarnstillegget tilbake til barnetrygden og vil ha denne pris- og lønnsjustert. I tillegg vil vi gjeninnføre småbarnstillegget.

Barnehagen skal være en trygg arena for barna, og skal gi barna en best mulig start på livet. Barnehagen skal formidle viktige verdier, både sosialt og kulturelt, og til dette trenger vi dyktige styrere, førskolelærere og assistenter i barnehagene. Kystpartiet vil arbeide for at barnehagene blir styrt av en forsvarlig pedagogisk og administrativ ledelse, og at øvrig personell har best mulig kvalifikasjoner og utdanning for jobben. Barnehagen skal i framtiden ikke være en oppbevaringsplass for barna, men gi dem en solid plattform før de begynner på grunnskolen. Kystpartiet ønsker en tilfredsstillende barnehagedekning og å videreføre maksimalprisordningen i barnehagen.

Mange barnefamilier og aleneforsørgere er avhengig av å ha barna i skolefritidsordning (SFO) etter endt skoledag. Men etter at ordningen med øremerkede midler til SFO ble fjernet, har prisene på SFO-plass steget drastisk. Kystpartiet ønsker en større satsing på SFO, ved å gjeninnføre øremerkede statlige midler til SFO. Videre går Kystpartiet inn for en nasjonal ordning med makspris og søskenmoderasjon.

Familiene skal få lettere tilgang på hjelp i forbindelse med familierådgivning og økonomisk rådgivning. I tilfeller hvor familien ikke når frem med å skape trygge oppvekstvilkår, er det viktig å ha gode nok hjelpeordninger. Barnevernet må styrkes.

I de familier der begge foreldrene er i arbeid og den ene ektefellen/samboeren er mye borte fra hjemmet på grunn av sin arbeidssituasjon, skal den hjemmeværende få overført betalte fridager til seg ved barns sykdom og som skal dekkes av trygdeetaten. Dette innebærer at familien kan utnytte maksimalt 20 betalte dager. Det forutsettes at alt dette dekkes av trygdeverket.

Det skal tilrettelegges slik at barn får tilbud om plass i barnehage. Dette gjelder spesielt distrikter med få alternative arbeidsplasser. Et slikt tilbud vil være et sterkt bidrag for å opprettholde bosetting og levestandard i distriktene.

Ekteskapet er en eldgammel kristen institusjon; en pakt mellom mann og kvinne i den hensikt å leve sammen som familie å få etterkommere til å ivareta fremtiden. Kystpartiet er derfor i mot en kjønnsnøytral ekteskapslov. Kystpartiet vil likevel sikre trygge og juridisk ordnede rammer rundt samlivene til de personene som ikke faller innen for rammene til ekteskapsinstituttet. Vi går derfor inn for fortsatt å ha en partnerskapslov. Partnerskapsloven bør ikke utelukkende regulere utradisjonelle samlivsformer, men omfatte alle samboerforhold som har vart lenge og der de enkelte har innrettet sine liv i forhold til den andre i samboerforholdet. Arvelovgivning og forsørgerforpliktelsene bør være like i ekteskapsloven og partnerskapsloven.

Kystpartiet er i mot generell adopsjonsrett for enslige og homofile. Unntak kan vurderes overfor adopsjon av partners barn og under spesielle omstendigheter.

6.1. Enslige

Kystpartiet ønsker at de enslige skal få vilkår som reflekterer at antallet enslige er stadig økende. Dette kan gjøres ved å se på skattetrykket for denne store gruppen. Vi ønsker å senke skatter og avgifter på nødvendighetsgoder som arbeid, bolig og mat, samt at målt forbruk legges til grunn for offentlige avgifter.

7. LIKESTILLINGSPOLITIKK

For at kvinner skal kunne nyttiggjøre seg et utdannings- eller jobbtilbud, er full barnehagedekning en viktig forutsetning. Kystpartiet vil i særlig grad stimulere til at jenter kommer inn i fiskeri-, havbruks- og andre distriktsnæringer og vil arbeide for å styrke de desentraliserte utdanningstilbudene på videregående skoler, høyskoler og universitet, med hovedvekt på kvinners behov og ønsker. Kvinnens stilling skal styrkes ved at hennes valgmuligheter innen utdanning og arbeid skal bli bedre. Ved å flytte statlig virksomhet ut i distriktene, vil Kystpartiet øke jobbmulighetene for kvinner. Arbeidet for lik lønn for arbeid av lik verdi må videreføres.

Kystpartiet vil:

- at det politisk stimuleres til å bygge ned "gamle" kjønnsrollemønstre som ikke er betinget av fysiske forutsetninger. Dette kan gjøres ved å starte egne rekrutteringsprosjekt rettet mot kvinners muligheter i tradisjonelle mannsdominerte yrker.
- ha økt offentlig stimulans til næringsrelatert forskning som kan gi nye arbeidsplasser innen petrokjemi, gen - og bioteknologi. Potensialet på dette området er betydelig, og her ligger store muligheter for verdifulle arbeidsplasser for både kvinner og menn.
- påvirke til at kvinners lønnsutvikling blir lik mannens, og at kvinner stimuleres til å søke lederposisjoner.
- ha en innskjerping av lovverket for å sikre at kvinner som ønsker det skal få fulltids - stillinger dersom det er mulig i forhold til arbeidsmengden som skal utføres. Vi kan ikke akseptere at bruken av deltidsstillinger øker innen kvinnedominerte yrker, særlig innen helse- og omsorgsektoren.
- ikke akseptere pensjonsreformer som kvinner taper på. Vi er enig i at det å føde barn i seg selv er så verdifullt at det bør vises igjen i form av pensjonspoeng, men disse poengene må ikke samordnes med poeng for yrkesdeltagelse. Det skal lønne seg å arbeide også for kvinner.
- at kontantstøtten skal videreføres.
- Krisesentrene for voldsutsatte kvinner skal sikres statlig finansiering.

8. BOLIGPOLITIKK

Kystpartiet ønsker en langt bedre og mer offensiv boligpolitikk. Vi ønsker å revitalisere den sosiale boligpolitikken. Praktiseringen av dagens plan- og bygningslov virker i unødig grad dempende på boligbygging. Kystpartiet vil arbeide for at nevnte lov blir endret slik at boligsøkende raskere kan bygge sine

hjem. I de aller fleste kommuner er arealer lagt ut for boligbygging. Likevel opplever de fleste en unødig lang saksbehandlingstid.

Kommuner som sliter med synkende befolkningstall er særlig interessert i at nybygging blir minst mulig hindret. Felles for hele landet er det at vi nå rettes større oppmerksomhet mot de som vil etablere seg i boligmarkedet. Kystpartiet vil også arbeide for at finansieringsinstitusjoner fortsatt skal gi fordeler til nyetablerere. Det må være momsfristak for nybygg ut fra Husbankens status.

På utdanningssteder er det i dag et stort press på det etablerte leiemarkedet. Kystpartiet mener myndighetene snarest må prioritere bygging av flere studentboliger.

Det er uakseptabelt at mennesker er bostedsløse og henvist til å bo på gaten. Kystpartiet er sterkt kritisk til at stadig flere kommuner oppretter kommunale eiendomsselskaper som pålegges å drive med overskudd, og som derfor fastsetter en utleiepris som ekskluderer de svakeste fra boligmarkedet. Kystpartiet vil arbeide for en sosial boligbygging som sikrer subsidierte leiligheter for mennesker med lav inntekt.

Kystpartiet ønsker en fortsatt utbygging av omsorgsboliger. Bostøtten til denne type bolig må være så høy at pensjonister slipper å ende opp som sosialklienter etter et langt yrkesaktivt liv fordi omsorgsboligene har skyhøye leier.

Bygging i strandsonen skal reguleres av den enkelte kommune og reguleringen skal ikke være til hinder for allmennhetens ferdsel.

9. UNGDOMSPOLITIKK

Ungdom tar stadig lengre og høyere utdanning for å skaffe seg et trygt arbeid. Dette medfører store låneopptak i blant annet Statens Lånekasse og utgjør en betydelig økonomisk belastning for yngre mennesker i etableringsfasen. I tillegg reduseres netto livslønn ved at utdanning medfører kortere periode i lønnet arbeid.

Kystpartiet vil gjøre noe med dette og ser det som helt nødvendig å få en bedre finansiering og avvikling av studiene. Store deler av befolkningen er under utdanning til enhver tid og studiefinansiering berører derfor mange. Dagens system bidrar til høye studielån for avgangsstudenter. Mange unge har problemer med å gjennomføre studiene i normal tid på grunn av at de må ha deltidsjobber ved siden av studiene for å klare seg økonomisk. Dette bidrar til et unødig kapasitetsproblem ved en rekke høgskoler og universitet.

Kystpartiet er imot at staten skal tjene penger på de utdanningsøkende. Ungdom under utdanning må vurderes uavhengig av foreldrenes inntekter. I tillegg vil vi arbeide for at det skal gis økte rammer for stipend og at stipendandelen økes betraktelig. Vår målsetting er at nyutdannede studenter går inn i arbeidslivet med mindre lån og rimeligere lån enn tilfellet er i dag. Ved at ungdom igjen kan være studenter på heltid, frigjøres studieplasser. Dette vil effektivisere utdanningssystemet med flere ferdigutdannede per år.

Dagens finansieringssystem er urettferdig på bakgrunn av at de som får omskolering, gis betydelig bedre finansiering enn ordinære studenter. Kystpartiet går inn for at det skal være størst mulig likhet for alle grupper studenter.

Kystpartiet vil ha utredet ordninger som kan utlikne kostnadsforskjellen mellom hjemme - boende og borte - boende elever i videregående skole. For ungdom som må bo på hybel, må stipendene være tilstrekkelige til å dekke den reelle merkostnad disse elevene har. Ingen skal være avskåret fra muligheten til å benytte sin rett til opplæring på grunn av familiens økonomi.

Kystpartiet går inn for full dekning av skolebøker i den videregående skolen og vil stimulere til utdanningstilbud som kan bidra til å videreutvikle lokalmiljøet. Yrkesutdanningen skal i større grad være yrkesrettet og i mindre grad høgskolerettet.

Kystpartiet går inn for at studenter kan ha en arbeidsinntekt på inntil kr 5 000,- skattefritt pr måned. Renter på studielån bør ligge under markedsrente nivå. Kystpartiet vil gjeninnføre offentlig boligbygging av studentboliger som har en tilfredsstillende boligstandard og som gir studenter mulighet for en rimelig leiebolig i studentperioden.

Kystpartiet vil arbeide for billigere boliger for ungdom og førstegangsetablerere, spesielt i distriktene.

10. UTDANNING

10.1. Grunnskolen.

Kystpartiet mener at alle barn skal ha rett til opplæring i sitt nærmiljø. Det er viktig å beholde og bygge små lokale skoler. Nedleggelse av små skoler fører til en uønsket avfolkning av distriktene, og er samfunnsøkonomisk uforsvarlig. Vi ønsker at våre barn skal utvikle seg til selvstendige, trygge, informerte og ansvarsbevisste mennesker, slik at de blir i stand til å møte framtiden på en best mulig måte. Vi må derfor ha en skole der barna får kunnskaper, praktiske ferdigheter og utvikler evnene til å arbeide og konsentrere seg i et trygt utviklende miljø. Skolen skal samle elevene om en felles kulturarv i en felles, sosial kontekst og oppdra dem til demokrati. Den enkelte elev må få den nødvendige kunnskap til å fungere som en opplyst borger i vår mediedominerte tid.

I en integrert offentlig skole skal alle, uavhengig av fysisk eller psykisk funksjonshemming, ha rett til å gå.

Kystpartiet vil beholde eksamen og karakterer på ungdomstrinnet.

Bruk av elektroniske hjelpemidler skal styrkes, men må brukes med fornuft. Kystpartiet vil styrke norskopplæringen. Kystpartiet er enig i at det er behov for å styrke basis- og kroppsøvfingsfagene. Ordningen med valgfag i grunnskolen må videreføres på en måte som i større grad gir elevene mulighet til å velge fordypning i praktisk/estetiske fag.

Ved fastsetting av lærernes arbeidsdag må det tas hensyn til læreryrkets egenart. Utvidet fast arbeidstid og pålegg om stadig flere byråkratiske oppgaver tapper lærernes krefter og overskudd. Dette begrenser effektiviteten i lærernes pedagogiske arbeid, og går derved ut over elevene. Innføring av sabbatsår som alternativ til tidligere pensjonering, vil sikre at skolen beholder erfaren kompetanse lenger. Det skal legges til rette for gode videreutdanningstiltak for å øke kompetansen i skolen. Lærere uten pedagogisk utdanning skal sette standpunkt karakter under veiledning av skolens ledelse.

Læringsmiljøet for elevene må bedres ved en god, gratis offentlig skole for alle. Skolen må opprustes til en slik standard at den gir gode skolemiljø og læringsmuligheter for elevene. Alle barn skal ha rett til opplæring i sitt nærmiljø. Det er viktig å beholde og bygge små lokale skoler. Skolebyggene skal ha et sunt og godt innemiljø. Satsingen på å oppdatere eldre skolebygg må intensiveres.

Den norske grunnskolen skal gi grundig innføring i de store verdensreligionene, men skal ha hovedvekt på den norske kristne kulturarvs verdier og normer. På denne måten kan elever med norsk og fremmedkulturell bakgrunn lære gjensidig respekt for religionene.

Vi vil beholde eksamen og karakterer og gjeninnføre pensum i grunnskolen.

Kystpartiet vil:

- beholde karakterer og eksamener i den offentlige skole.
- ha frie bøker og materiell - ingen foreldrebetaling til skoleaktivitet.
- at kristendomsfaget gjeninnføres og at de som reserverer seg kan få ekstra undervisning i andre fag.
- at mer ball og fysisk fostring må tilbake i skolen.
- at frisk luft og gode arbeidsvilkår er en betingelse.
- at skolene må være åpne og kunne brukes mer av lag og foreninger på kveld og helgetid.
- styrke samarbeidet mellom skole og næringsliv og øke ressursene til rådgivningstjenesten i grunnskolen.
- Det skal være vann i landets basseng. Bare ved god svømmeopplæring kan vi forebygge det økende antall drukningsulykker.
- Det må satses sterkt på god rådgivning for å forebygge at så mange velger feil når de skal over på videregående skole. Dette koster samfunnet store summer.

10.2. Videregående skole.

Skoletilbudet i videregående skole skal ha en bredde som gjør opplæring meningsfylt og målrettet for alle, også for dem som ikke har universitet og høgskole som mål for en videre utdanning. Å løse opp klassene passer heller ikke her, verken i allmenn studieretning eller yrkesfaglig utdanning.

Undervisningen på yrkesfaglig studieretning skal ha yrkesfaget som hovedfag. Teoridelen må være differensiert, slik at de som ønsker det kan oppnå full studiekompetanse, mens andre kan få fagbrev med mulighet til å bygge på teoridelen til full studiekompetanse gjennom etterutdanning.

Det skal legges til rette for gode videreutdanningstilbud, for å øke kompetansen i skolen. Eksamen ved skole, universitet og høyskole må gjennomføres i kontrollerte former.

Vi vil jobbe for bedre stipendie- og låneordninger for å utjevne kostnadsforskjellene mellom ulike typer utdanning på videregående skole. Gratis læremidler/bøker skal gis som stipend. Studielån og stipend må være tilgjengelig for alle. Renten på studielånet skal være lav. Vi vil støtte folkehøgskoler hvor ungdom kan utvikle sine evner og øke sine kunnskaper og ferdigheter.

10.3 Fagskoler.

Fagskoler skal styrkes og finansieres sentralt, men utvikles lokalt, tilpasset det lokale næringsliv.

Kystpartiet vil arbeide for at sjømannsutdanningen på maritim fagskole skal kunne videreføres som i dag. Lærlingplasser er viktige og må sikres. Det må satses mer på fagskoler innen primærnæringene våre.

10.4 Høyere utdanning og forskning.

Universitet og høyskoler skal være et statlig ansvarsområde, som ikke skal privatiseres og konkurranseutsettes. Det skal være gratis tilgang til kunnskap. Våre høyere utdanningsinstitusjoner skal bruke all tilgjengelig kompetanse til å utvikle ny kunnskap gjennom tilgjengelige forskningsmidler. Professorens undervisningsplikt skal ikke være mer omfattende enn at de også får tid til å drive forskning. Fri og uavhengig forskning må sikres.

Større deler av oljeinntektene skal brukes til forskning og utvikling.

Det bør også gis støtte til historisk og kulturell forskning, nasjonalt og lokalt. Kystpartiet vil arbeide for større satsing på digital universitets- og høyskoletilbud. Disse skal være gratis for studentene.

Studenter og elever som har fylt 18 år skal ikke være avhengige av foreldrenes inntekt. Kystpartiet foreslår derfor at stipendandelen økes. Noe av dette kan være lån som omgjøres til stipend når studentene og eleven får godkjente vitnemål. Studenter og elever ved universitet og høyskoler i Norge og norske studenter i utlandet, skal ha likestilt rett til stipend og studielån som er tilstrekkelige til å sikre studentene et rimelig livsopphold i studietiden.

11. KULTUR- OG RELIGIONSPOLITIKK

Et rikt og mangfoldig kulturliv er en nødvendig forutsetning for en videre utvikling av livskraftige samfunn. Kystkulturen har vært stemoderlig behandlet gjennom mange tiår, mens levemåte og kultur i innlandet er godt dokumentert og formidlet gjennom nasjonale museer og kulturinstitusjoner. Kystpartiet vil arbeide for at midlene til å dokumentere og videreutvikle kystkulturen skal få et kraftig løft. For det enkelte menneske er et rikt og mangfoldig kulturliv berikende, og gode kulturtilbud der lokalsamfunnenes egenart formidles både via museum og gjennom aktive kulturinstitusjoner, styrker den lokale identiteten. Det er viktig at bevisstheten om Norge som kyststat og maritim nasjon styrkes i hele

befolkningen, også i innlandet og i de urbane områdene på Østlandet. Dette er en viktig del av vår nasjonale identitet.

Kystpartiet går inn for økt satsing på kommunale musikk- og kulturskoler og at disse skolene skal lovfestes. Det må også gis øremerkede midler til disse skolene. Kystpartiet vil arbeide mot den nedbyggingen av musikkskolene som nå foregår. Vi ser det som viktig at det er variasjon av tilbud til barn og unge, fordi mye ungdom forsvinner ut av organiserte aktiviteter når de kommer i tenårene.

Kystpartiet vil arbeide for at våre to skriftspråk blir opprettholdt. Vi vil også arbeide for at samisk og kvensk kultur og språk blir holdt i hevd.

Kystpartiet vil satse på TV-dramatikk. Filmindustrien vokser enormt i verden, og har den nest største industriveksten i verden. Det er viktig at Norge også satser på denne industrien, ved å øke bevilgningene til TV-dramatikk. Dette er en industri Norge har store muligheter til å delta i. Målet må bli å komme på samme nivå som dansk TV-dramatikk, som er blitt en viktig eksportartikkel.

Kystpartiet går inn for å opprettholde statskirken, men ønsker større selvstyre til kirken. Kirken må selv avgjøre liturgiske spørsmål, selvfølgelig innenfor rammene satt av Regjeringen. Regjeringen skal fortsatt utnevne biskoper. Det er naturlig at Kirken selv avgjør hvorvidt den vil ansett homofile prester. Det må være en statlig oppgave å ruste opp nedslitte kirkebygg. Dette er en del av vår kulturarv vi ser det viktig å bevare. Kystpartiet vil arbeide for at det også i fremtiden vil være en landsdekkende kirke, med muligheter også for små fattige kommuner å bevare sine kirker. Fredede og verneverdige kirker må være en statlig oppgave å bevare. Det er en offentlig oppgave å sørge for en verdig begravelse uansett tros og livssyn.

Fartøyvernet har i mange år fått for små bevilgninger over Statsbudsjettet. Departementenes ansvar for kulturell dokumentasjon innen "eget" fagfelt, skal ytterligere forsterkes og understrekes. Hvert departement skal ha egen budsjettpost som omhandler kulturelle tiltak. Kulturelle restaureringsarbeider skal slippe å betale moms.

Fartøyvernet har vært svært neglisjert. Tilskuddene til fartøyvern må økes vesentlig. Staten må ta hand om utgiftene med pålagte arkeologiske utgravninger på privat grunn eller hvis man forlanger påkostninger ved fredning av privat eiendom eller bygninger o.l.

De som utsettes for restriksjoner e.l. i forbindelser med kulturminner, må få tilskudd fra staten hvis restriksjonene reduserer verdien på eiendommen. Der kulturminner jevnlig må vedlikeholdes av eierne må disse få vedlikeholdstilskudd fra staten.

Frivillige og samfunnsnyttige lag og organisasjoner skal få refusjon av all innbetalt moms. Det må bli slutt på at Staten belaster frivillig arbeid med moms og avgifter. Idretten har sin verdi i seg selv. Men også som forebyggende tiltak mot at barn og unge skal få tilknytning til kriminalitets- og rusbelastede miljøer, er det viktigere enn noensinne at vi tar vare på og utvikler barne- og

ungdomsidrettene. Det er et offentlig ansvar å bygge og vedlikeholde flere inne- og utendørs idrettsanlegg.

Breddeidrett fremmer sosialt fellesskap og helse, og konkurranseidretten er et viktig element for å gi barn og unge inspirasjon til å yte sitt beste. Det er viktig at vi både lokalt og nasjonalt gir unge sunne forbilder og i tillegg er konkurranseidrett på høyt plan blitt god underholdning for alle aldersgrupper.

Det er viktig at stat, fylker og kommuner samarbeider om vedlikehold og bygging av idrettsanlegg som kan samle de mange gruppene.

Kystpartiet mener det er viktig at det offentliges bidrag til frivillige organisasjoner, som arbeider til beste for fellesskapet, økes både fra sentrale og lokale myndigheter. De frivillige organisasjonene er uvurderlige medspillere i utviklingen av gode samfunn.

Kystpartiet mener det er viktig å beholde en allmennkringkaster som NRK. Dette er vesentlig for at vi skal kunne ivareta vår identitet og kultur og den muntlige bruken av nynorsk og samisk i riksdekkende media. Overgangen til digital-TV fører til at hele landet får inn flere fjernsynskanaler enn i dag. Vi ser klare fordeler ved at andre kulturer og språk på denne måten kommer hjem til folk, men det kan også gi negative effekter. Konkurransepresset kan føre til at kvaliteten på NRK's program synker og at tilbudet av undervisningsprogram reduseres.

Alle som blir pålagt kringkastingsavgift, må få samme tilbud av NRK. Pensjonister bør betale halv NRK-lisens.

Bredbandnettet må gjøres tilgjengelig i distriktene. Hele folket skal ha bredband.

12. MILJØPOLITIKK

Rent miljø på hav og land, ren luft, jord, vann og ro er en forutsetning for helse, trivsel og verdiskapning. Kystpartiet går inn for en omfattende kartlegging og opprensning av miljøfarlig avfall på sjø og land. Norge er i en heldig situasjon, sett ut fra et miljøsynspunkt. Denne arven må vi ta vare på. Et godt miljø er en menneskerett, og en betingelse for videreføring av arven til kommende generasjoner. Gjennom nasjonalt og internasjonalt miljøarbeid de senere år har vi sett hvor viktig det er å finne den riktige balansen mellom bruk og vern av både miljø og naturressursene. Vi vil motarbeide enhver form for miljøterrorisme.

Gjennom generasjoner har distriktsbefolkningen ført an i arbeidet med fornuftig bruk av naturen. Nå har dette arbeidet blitt videreført ved at stadig flere bedrifter ser nødvendigheten av å investere i miljøvennlig teknologi. Statlig forskning må styrkes kraftig slik at produktutvikling av nye varer og tjenester kan gi nye sikre og miljøvennlige arbeidsplasser.

Kystsonenplanene knyttes direkte opp mot miljø. Kystpartiet vil advare sterkt mot at staten griper for sterkt inn for å verne områder i strandsonen som i alle år har vært friluftsområder for kystbefolkningen. På Vestlandet og i Nord-Norge har vi

allerede eksempler på misforstått miljøvern som mer føles som straff for befolkningen enn som vern av områder.

Kystpartiet mener at det fortsatt skal være lov å bygge og bo i strandsonen. Det må være opp til den enkelte kommune å fastlegge sine arealplaner ut fra del lokale virkelighet. Videre må det være kommunens ansvarsområde å sørge for at strandsonen ikke nedbygges i et omfang som hindrer den frie ferdsel, og at tilstrekkelige arealer avsettes til friluft- og rekreasjonsformål for allmennheten.

Det er viktig at lokale interesser blir hørt i slike spørsmål. Ingen tar bedre vare på sin nære natur enn lokalbefolkningen. Derfor må vi heller ikke hindre næringsetablering der det kan dokumenteres at naturen ikke tar skade.

Kystpartiet vil styrke det kommunale selvstyret i forhold til hyttebygging, bruk av friområder, jakt og sportsfiske. Småbåter anses som en av våre viktigste fritids- og rekreasjonstilbud som det ikke må legges restriksjoner på utover de lovmessige forhold. Det må tilrettelegges for småbåthavner i rikelig omfang.

Mange steder har det blitt forbudt å ferdes på holmer og små øyer. Resultatet er at områdene har mistet mangfoldet fordi oter og mink i tillegg til rev forsyner seg av fugler og egg. Kystpartiet vil ha en kontinuerlig vurdering av slike forbud.

Mange av de miljøproblemer vi har i Norge skyldes forurensning fra andre land. Det gjelder i hovedsak luft- og havforurensning og potensiell radioaktiv forurensning i nordområdene. Gjennom internasjonalt arbeid skal vi bekjempe utslipp av miljøskadelige metaller og kjemikalier. Det er for lengst dokumentert at slike utslipp er skyld i en rekke alvorlige helseplager.

Kystverneplanene er en så stor inngripen i næringsgrunnlaget og bosettingen at planene må til Stortinget. Også andre nasjonale verneplaner må behandles i nasjonalforsamlingen etter at utredningsarbeidet er foretatt av Miljøverndepartementet.

Det må gis erstatning for skader og økonomisk tap forårsaket av kystsel og kongekrabbe, på lik linje med rovdyrplager på land. Det skal være lov å bruke lys ved ettersøking av skadet vilt ved jakt, påkjørsel osv.

Rovdyrforvaltning og lokale verneplaner bør avgjøres i kommuner og fylkesting. Det skal gis full erstatning fra staten ved rovdyrskader på husdyr. Ved uttak av rovdyr skal staten bekoste dette samt eventuelle kostnader ved premier for felt rovvilt.

Den eller de som forurenser, eller gjør annen skade i naturen skal dekke kostnadene. Norge skal fortsatt være en aktiv aktør i det internasjonale miljøarbeidet og bidra til holdninger som sikrer miljøet.

Kystpartiet vil ha en utredning om hvordan vannkraftutbyggingen påvirker det biologiske mangfoldet i vann, elver og sjø, samt hva virkningen av magasineringen av kaldt smeltevann har å si for temperaturen i sjøen, og hvilken konsekvens flytting av vann fra et vassdrag til et annet har.

Bygging av nye kraftlinjer og oppgradering av gamle kraftlinjer må legges i jordkabel så langt det lar seg gjøre og helst samordnes med veitraseene og fiberkabellinjer.

All overskuddsmasse i forbindelse med utbyggingen av tunneler i forbindelse med vei, jernbane og skipstrafikk, vannkraftutbygging og gruvedrift skal nyttiggjøres, for eksempel som pukk eller grus. Det skal være ulovlig å dumpe massen i sjø, vann eller terrenget, uten at de miljømessige konsekvensene blir grundig vurdert.

Overvåkningssystemer for forurensning og kildepåvisning skal prioriteres.

Nærmiljøet skal styrkes ved at folk selv i større grad får anledning til å forme dette. Bomiljø og arbeidsmiljø er i stor grad en oppgave og utfordring for det enkelte mennesket, familien og bedriften.

Havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja må sikres varig vern mot petroleumsaktivitet.

Kystpartiet vil arbeide for en permanent stengning av gjenutvinningen ved Sellafield i England.

13. SAMFERDSELSPOLITIKK

Kystpartiet vil øke konkurransekraften ved en sterk økning av samferdselsbudsjettet. Vi vil ta et krafttak for å bedre veistandarden og gjøre norske veier tryggere. Det er viktig for å opprettholde bosettingsmønsteret. Derfor må samferdsel bygges ut på en måte som gir trygge veiforhold i hele landet. Stamveiene må bygges ut i løpet av de neste 20 årene. Derfor er det viktig at vi ikke bare har en kyststamvei, men også en indre stamvei. Innlandet må sikres en sikker og god veiforbindelse ut til kysten. Det må bevilges mer penger til opprusting av fylkesveiene. Veiavgiften skal gå til bygging og modernisering av vei. Kystpartiet sier nei til bompenger og er i mot at veinettet finansieres ved bruk av bompenger. Veinettets fergeforbindelser inngår som del av veien og skal være gratis for trafikantene.

Havnene for godshandtering må opprettholdes og mest mulig av transporten må overføres fra vei til kjøll. Godslinjene må gjenopprettes og den såkalte "sonebufferen" for frakt av gods på jernbane må avskaffes.

Kystpartiet vil prioritere midler til opprustning og utbygging av veinettet, herunder rassikring. Det bør vurderes om Statens vegvesen skal overta alt veivedlikehold. Igangsatte veiprojekter må ferdigstilles før nye veiprojekter igangsettes. Kystpartiet mener det er en nasjonal skam at mange veiprojekter ender i fjellveggen, sjøen eller i skogen.

En umoralsk bilavgiftspolitikker sørger for at spesielt ungdommen kjører gamle og lite sikre biler. Bilpolitikken må omformes slik at folk flest oppfatter den som riktig og rettferdig. Transport med bil er også pålagt meget store avgifter som er i ferd med å knekke transportbransjens økonomi. Kystpartiet vil arbeide for en reduksjon av disse avgiftene.

Kystpartiet går imot at småflyplasser skal nedlegges, der dette medfører dårligere samferdselstilbud til befolkningen.

Tiltak:

- Nei til bomveier - ja til en moderne bilpark
- Store og moderne stamveier må bygges
- Alle ferger må bli gratis.
- Omdisponering av fergetilskudd til finansiering av fastlandsforbindelser.
- Avgifter reduseres på bil og motorsykkel.
- Momsfritak på sikkerhetsutstyr for bil.
- Stad-skipstunnelen realiseres i første planperiode.
- Veinettet skal rassikres, utbedres og utbygges uten bruk av bompenger
- Hurtigruta skal fortsatt være riksvei 1! Staten må trygge økonomien til Hurtigruta.
- Det bør innføres en CO2-komponent-beregning av engangsavgift på MC
- Det bør settes opp MC vennlige underskinner på rekkverk i farlige svinger.

Det bør innføres en nasjonal godkjenningsordning for amatørbygde motorsykler
Infrastruktur som mobildekning, TV-dekning, radio, veier, havner, sjøtransport osv må fungere på en slik måte at det er mulig å drive næringsvirksomhet på en effektiv måte i distriktene.

Kystpartiet skal arbeide for videreføring av jernbanen til Narvik for å fange opp den samhandel som utvikles på Nordkalotten. Med dette prosjektet realisert vil vi ha et jernbanenett fra Stavanger i vest via Narvik til Vladivostok og Kina i øst. Kystpartiet vil styrke og oppruste jernbanenettet i hele landet, samtidig som vi er åpne for nye jernbaneprosjekter. Nord-Norgebanen må i første omgang forlenges til Tromsø.

Hurtigruten er "Riksveg nr.1." Denne livsnerven langs kysten er kystfolkets juvel. Kystpartiet vil arbeide hardt for at dagens rutenett opprettholdes og at Hurtigruta også i fremtiden skal føre norsk flagg. Internasjonale anbud på denne norske merkevaren aksepteres ikke. Denne kystfarten vil fortsatt bety svært mye for alle i kystsamfunnene. Det gjelder så vel næringslivet som den enkelte beboer. Hurtigruten er allerede etablert som en av landets fremste turistmagneter.

Hurtigbåtordningen for ytterdistriktene har vært en suksess og må opprettholdes på dagens nivå. Kystpartiet vil jobbe for å bedre mulighetene for arbeidspendling mellom øyene, samt beholde anløp på de plasser som ikke har alternative transportmuligheter. Forbindelsen mellom Midt-Norge og Nord-Norge må imidlertid styrkes i forhold til det som tilbys i dag. Trafikken må koordineres bedre og de ulike tilbudene må tilknyttes hverandre. Fraktutjevningen må gjeninnføres.

Det er Kystpartiets målsetting at tungtransport i hovedsak skjer med hurtiggående lastebåter. Dette gir lavere veivedlikehold og færre ulykker. Lastebåtene skal i hovedsak bygges og utrustes i Norge og mulig drivstoff kan være naturgass. Dersom norske rederier skal få sterk nok økonomi til å finansiere en slik

nødvendig utskiftning av kystfrakteflåten, er det påkrevd at disse får internasjonalt konkurransedyktige rammevilkår og at det gis statlig støtte til utviklingsprosjekter ved norske skipsverft og maritime forskningsinstitusjoner.

Kollektivtilbudet i de store byene og tettstedene må bedres.

14. OFFENTLIGE TJENESTETILBUD

Stillinger i statlige og offentlige tjenestetilbud skal ikke avvikles i distriktene for å opprettes i sentrale strøk. Det er heller ikke akseptabelt at befolkningen skal miste tjenestetilbud ved at sentrale ønsker om rasjonalisering i offentlig virksomhet fører arbeidstakere over fra lønn for utført arbeid til ventelønn. En slik form for rasjonalisering gir ingen økonomisk gevinst.

Politi- og lensmannsetaten må styrkes betraktelig og sentraliseringen må reverseres. Beredskapen må styrkes slik at det minimum er 2 tjenestemenn per 1 000 innbygger. Politi- og lensmannsetaten må også tilføres mer driftsmidler.

POSTEN SKAL GÅ MED POST - IKKE MED OVERSKUDD

Kystpartiet går sterkt imot den nedlegging av posttjenester som delvis er iverksatt og mener den norske befolkning er dårlig tjent med at det gis etter for krav fra EU om konkurranseutsetting av alle posttjenester. Kystpartiet ønsker likeverdige posttilbud i hele landet. Postens hovedoppgave må være å gå med post, ikke med overskudd. Det er med stor bekymring Kystpartiet registrerer at privatisering av posttjenester fortsetter uten at det finnes politisk vilje til å gjøre noe med det. Kystpartiet mener Posten vil være bedre tjent med å legge seg på en utviklingslinje og ikke en avviklingslinje.

Kystpartiet ser på etablering av lokalsamfunnssentraler som et meget godt alternativ. Et postkontor blir tillagt flere tjenester ved hjelp av data med nett-tilkobling og faks. På denne måten kan offentlige sektorer som f.eks. trygdekontor, arbeidskontor og likningskontor være tilgjengelige for brukerne. Et operativt postkontor med flere funksjoner enn i dag vil kunne utgjøre en viktig del av et serviceanlegg i distrikter der dette er ønskelig og mulig å få til.

15. UTENRIKS-, SIKKERHET- OG FORSVARSPOLITIKK

Internasjonalt samarbeid bør baseres på et likeverdig samarbeid mellom selvstendige og folkestyrte nasjonalstater som har kontroll over egne naturressurser og nøkkelbedrifter. Norge bør arbeide for å endre prinsippene for handel i Verdens Handelsorganisasjon. Medlemsstatene bør ha mulighet til å beskytte sin matproduksjon og sikre kontrollen over sine naturressurser.

Norsk sikkerhets- og forsvarspolitikk skal ha som utgangspunkt norsk selvstendighet og nasjonal råderett på norsk territorium og i tilhørende økonomiske - og vernesoner. Politikken skal spesielt vektlegge at Norge er en utpreget og spesiell kyststat og en meget betydelig maritim nasjon.

Videre skal Norges sikkerhetspolitikk baseres på internasjonal folkerett og beslutninger fattet i FN. Som det viktigste virkemiddel i utøvelsen av

forsvarspolitikken skal Norge ha et effektivt, handlekraftig og fleksibelt forsvar basert på alminnelig verneplikt, forsvar av hele landet og medlemskap i NATO. Vårt viktigste bidrag til en fredelig utvikling i vår region vil være en effektiv håndheving av norsk suverenitet og internasjonal lov i våre ansvars- og interesseområder. Forsvaret skal derfor primært kunne håndtere nasjonale freds-, krise- og krigsoppgaver, sekundært løse oppdrag i regi av FN, eventuelt NATO. Norske styrker skal ikke ta del i militære operasjoner i fjerntliggende konfliktområder så fremt ikke helt spesielle forhold skulle fremtvinge det.

Forsvaret og Kystvakten skal styrkes betydelig og Hæren må minst ha en stående styrke på 6 000 i landet.

Kystpartiet legger følgende sikkerhetspolitiske målsettinger til grunn for landets forsvarspolitik:

- Forebygge krig og bidra til stabilitet og en fredelig utvikling i vår del av verden.
- Ivareta norske rettigheter og interesser, og beskytte norsk handlefrihet overfor andre land.
- Politisk og militært press.
- Ivareta norsk suverenitet.
- Heimevernet må gis ressurser som står i forhold til vedtatte oppgaver, og det må sikres midler til å kunne gjennomføre årlige øvelser av HV-mannskapet.
- Militærtjeneste for jenter må fortsatt være frivillig.
- Kystpartiet vil opprettholde Olavsvern.

Disse målsettingene forutsetter at Forsvaret skal ha styrker som kan anvendes både i fred og krig og som derved normalt skal kunne håndtere konflikter og kriser i våre interesseområder uten allierte forsterkninger. Kystpartiet understreker at militær reell tilstedeværelse danner grunnlaget for en effektiv myndighetsutøvelse og suverenitetshevdelse i fredstid. Dette vil sikre nasjonal handlefrihet og evne til krisehåndtering, og samtidig bidra til å forebygge ustabilitet og konflikter. Tilstedeværelse i Nord-områdene skal derfor fortsatt stå sentralt. Norge rår over enorme naturressurser som olje, gass, fisk/sjømat og vannkraft. Dette kan gjøre oss til et potensielt terror-/sabotasjemål, noe som igjen må reflekteres i sammensetningen og disponeringen av vårt Forsvar. Blant annet må overvåking og kontroll i våre enorme hav- og kystområder gis meget høy prioritet.

Den nasjonale krisebredsken må sikre innbyggerne tilfluktsrom og verneutstyr.

Det må sikres at Radio P1, som er vår varslingskanal ved kriser, må nå ut til alle borgere.

Samarbeidet mellom Heimevernet og Det Frivillige Skyttervesenet skal styrkes og utvides ved at Heimevernet i eventuelle tilfeller kan bruke personell fra Skyttervesenet som har våpen og stor våpenkunnskap. Tilskudd av økonomiske midler fra heimevernet til Det Frivillige Skyttervesen skal derfor økes.

Kystpartiet er i mot EUs datalagringsdirektiv som vi mener styrker overvåkningssamfunnet og svekker individets rettigheter.

Norge må ivareta suvereniteten over de områdene hvor vi har et forvaltningsansvar; Nordområdene, Bjørnøya, Antarktis, sørpolområdet ved Dronning Mauds Land, med alle de rikdommene som befinner seg der.

Kystpartiet går inn for at EØS-avtalen og Schengenavtalen sies opp. Kystpartiet går inn for en frihandelsavtale med EU tilpasset norsk forhold.

16. UTLENDINGSPOLITIKK

Stabil bosetting gir de beste muligheter for å skape et samfunn preget av trygghet og samhold. Kystpartiet vil derfor gi flest mulig arbeid, medbestemmelse og et godt miljø der de bor og har sin familie. Flytt kapital, ikke mennesker. Kystpartiet vil at innvandringen til Norge skal være begrenset og kontrollert.

Jo mer omfattende innvandringen er, og jo raskere det skjer, jo større er sjansene for at det oppstår parallelle samfunn etter etniske og sosiale skillelinjer. En slik utvikling er konfliktskapende og vil hindre integrasjon av innvandrerne. Diskriminering på etnisk grunnlag må motarbeides.

Illegale innvandring er et økende problem i Norge. Norske myndigheter bør ha oversikt over hvilke personer som til enhver tid oppholder seg i vårt land. Norge bør derfor si opp Schengen-avtalen og gjeninnføre passkontrollen på grensen til Schengen-landene.

Norsk arbeidsliv bør ikke baseres på import av utenlandsk arbeidskraft. I dag er EØS-avtalen et viktig hinder i kampen mot sosial dumping. Norske lønnsavtaler og arbeidsmiljø trues. Norge bør si opp EØS-avtalen og gjeninnføre innvandringsstoppen overfor EU-borgere.

Flyktninger bør i utgangspunktet få beskyttelse nær hjemlandet. På denne måten kan man hjelpe flere og lette returen når forholdene ligger til rette for det. I den grad flyktninger får beskyttelse i Norge skal beskyttelsen være midlertidig. Flyktingene returneres til hjemlandet når grunnlaget for asylstatusen er bortfalt. Norge forplikter seg kun til å ta imot kvoteflyktninger, bestemt av FN.

Kommunene må selv kunne bestemme hvor mange flyktninger de vil ta imot. Mottakerkommunene må få dekket hele kostnaden av Staten. Lengre behandlingstid enn 6 måneder er ikke akseptabelt.

For å sikre integrering av utlendinger i det norske samfunn må mulighetene til å hente ektefelle i utlandet begrenses. For at ordningene med familieforening ikke skal misbrukes som en bakdør inn til Norge, vil Kystpartiet at denne ordningen skal praktiseres strengt, dog ikke på en slik måte at praksis blir i strid med FNs barnekonvensjon. Kystpartiet vil innføre et strengt tilknytningskrav ved familiedannelse. Det bør innføres et generelt forbud mot ekteskap mellom kusiner og fettere.

Det må være en selvfølge at utlendinger som oppholder seg i Norge innretter seg etter norske lover og regler. For å oppnå permanent opphold i Norge bør man ha god kjennskap til norsk språk og samfunnsliv. Det skal fortsatt stilles strenge krav for å oppnå norsk statsborgerskap. Kystpartiet vil arbeide for å gjøre regelverket enklere for å kunne returnere utlendinger som begår kriminelle handlinger.

17. KRIMINALPOLITIKK

Kystpartiet ønsker å bygge opp et trygt samfunn bestående av selvstendige mennesker. I et slikt samfunn vil vi ha gode muligheter til å forebygge kriminalitet.

Den største trusselen mot vanlige folks trygghet er den frie flyten av kriminelle og terrorister over landegrensene. Norge bør melde seg ut av Schengen, som forbyr passkontroll på grensen mot EU-området, og gjeninnføre kontroll av alle utlendinger ved norskegrensen. Vi bør være med å styrke det internasjonale politisamarbeidet gjennom Interpol. Kriminelle utlendinger bør utvises fra Norge.

Den omfattende narkotikatrafikken er en stor trussel mot samfunnet. Kystpartiet er derfor imot legalisering av narkotika, både når det gjelder omsetning og bruk. Utenlandske statsborgere som er tatt for narkotikaforbrytelser i Norge bør utvises og sone straffen i sitt hjemland.

Politiet nasjonalt og lokalt skal styrkes økonomisk og få alle de moderne hjelpemidler de trenger. Kystpartiet ønsker å opprette flere nasjonale spesialenheter innen politiet for å hjelpe lokalsamfunnene med narkotikasaker og andre saker som er knyttet til organisert internasjonal kriminalitet.

Kystpartiet er imot overvåkningssamfunnet. Overvåkning/telefonavlytting må bare brukes i tilfeller med sterk mistanke om alvorlige kriminelle forhold.

Prostitusjon er nedverdiggende for den enkelte og nedbrytende for samfunnet. Internasjonal menneskehandel har vært økende de siste årene, og er med på å finansiere andre former for kriminalitet. Bakmennene bør etterforskes gjennom internasjonalt politisamarbeid.

Kystpartiet vil ha ordninger som slår ned på barne- og ungdomskriminalitet. I ungdomsgjenger og i skolens nærrområder forgår det daglig grov vold. Voldelige personer må ta konsekvensene av sine handlinger. Samtidig må straffereaksjonene kunne komme hurtigere enn tilfellet er i dag. For barn under kriminell lavalder må det opprettes et bedre handlingsapparat gjennom barnevernet. Fylkesmannens tilsynsplikt i forhold til barnevernsinstitusjoner må skjerpes.

For alvorlige volds - og narkotikaforbrytelser vil Kystpartiet arbeide for at Stortinget gjennom innstillinger og debatter gir klare signaler om at det forventes at hele strafferammen brukes, og at øvre strafferamme i større grad bør benyttes i forhold til særlig alvorlige forbrytelser. Folks generelle rettsfølelse har blitt svekket de siste årene på grunn av straffeutmålingen. Kystpartiet vil derfor arbeide for at det blir mer samsvar mellom forbrytelsens alvorlighetsgrad og den etterfølgende straffereaksjonen

I sedelighetssaker og saker med organisert kriminalitet bør ofre og vitner kunne vitne uten at overgriper/ motpart er tilstede.

Ett fengselsår skal være 12 måneder. Norge bør ha en rask domstolsbehandling. I stedet for fengsel kan samfunnstjeneste i større grad tas i bruk.

Rettsvern og rettssikkerhet er en forutsetning for livsutfoldelse. Kystpartiet vil arbeide for at denne trygges ved å slå hardt ned på kriminalitet. Særlig i våre større byer har gjengkriminalitet, grov vold og andre alvorlige forbrytelser økt i omfang på urovekkende vis. Politi- og lensmannsetaten må få styrket sin økonomi betraktelig. Politiet må mer ut blant folk. Erfaringer viser at vi trenger politiets nærvær i noen av våre ungdomsmiljøer og ellers i samfunnet.

Vi krever at all illegal omsetning og spredning av narkotika følges opp av tollvesen, politi og rettsvesen.

Vi ønsker å styrke tollvesenets innsats for å forhindre smugling av stoff til Norge.

Vi ønsker å styrke politiet, og målrette ressursene både mot gatepatroljering, spaning og etterforskning av narkotikalovbrudd.

Vi ønsker narkotikalovbrudd raskt pådømt, med et behandlingstilbud i den andre enden for alle gjerningspersoner som samtidig har et avhengighetsproblem.

18. FYLKES- OG KOMMUNEØKONOMI

Bygd og by sammen på ny. Gode utdanningsmuligheter, gode arbeidsmuligheter, gode kollektivtilbud, gode boligforhold, gode kulturtilbud og gode helsetilbud - i både by og bygd.

Kystpartiet vil beholde dagens fylkeskommuner. Flere kommuner utreder sammenslåing til større enheter. Kystpartiet vil arbeide for at kommunesammenslåing bare kan gjennomføres dersom folkeflertallet i de berørte kommuner går inn for det. Vi reagerer på at kommunereformen skal presses gjennom ved hjelp av økte overføringer til dem som slår seg sammen, og straff i overføringene til de som fortsatt vil ha de nåværende kommunegrensene. En slik strategi er en undergraving av lokaldemokratiet. Kystpartiet vil peke på at det ofte er svært tvilsomt om kommunene på sikt vil få bedre økonomi, og at befolkningen vil få bedre tjenester etter en kommunesammenslåing. Kystpartiet vil i utgangspunktet beholde fylkestingene og opprettholde fylkesgrensene. Der enkeltkommuner med utgangspunkt i lokale folkeavstemminger søker overgang til nabofylket, må det respekteres. Kystpartiet er imot store regioner og sammenslåing av kommuner mot folkets vilje. Når det diskuteres store regioner, må også fylkesmannsembetet tas i betraktning.

Kystpartiet skal arbeide for at kommunenes andel av skattøre skal økes. Vi vil styrke fylkes- og kommuneøkonomien. Kystpartiet vil arbeide for at staten må betale for nye og kostnadskrevede oppgaver som de pålegger kommunene. Slik som det er nå, pålegger staten kommunene oppgaver, mens de reduserer overføringene til utgiftene påleggene bærer med seg.

Kystpartiet vil at bedriftsbeskatningen skal tilfalle den kommune hvor bedriften ligger.

Kystpartiet vil kreve at en større del av verdiskapingen skal forbli i distriktene slik at kommunene kan løse de lovpålagte oppgavene samtidig som man kan legge til rette for kommunens innbyggere og kommunens næringsliv. Dette som en motvekt mot den pågående sentralisering.

Kystpartiet vil motarbeide at betaling for oppdrettskonsesjoner skal tilfalle Staten. Kystpartiet mener arealrenten skal tilfalle kommunen der anlegget ligger, er en bedre og mer rettferdig ordning enn betaling for nye konsesjoner.

Kystpartiet vil at staten øker moderniseringen av vannverkene og tilskuddet til renovering av vannverk. Både gamle og nye vannverk skal ha forsvarlig rensing av vannet.

Kystpartiet vil arbeide for at den enkelte kommune selv bestemmer om det kan være hensiktsmessig å innlede interkommunalt samarbeid med andre kommuner. Kystpartiet er i mot tvangssammenslåing av kommuner.

Kystpartiet vil lovfeste at det blir opprettet ungdomsråd i alle kommuner, med møte-, tale- og forslagsrett i kommunestyrene. Det skal være eldreråd i alle kommuner, disse skal ha møte-, tale- og forslagsrett i kommunestyrer.

De statlige tilskuddsordningene må utvides til å omfatte tilskudd til gjestehavner og kaifasiliteter til de som ferdes med båt.

Kystpartiet vil arbeide for at kommunene får større selvbestemmelse i forhold til Staten.

Kystpartiet vil at kommunene skal ha veto i forhold til avgjørelser tatt av Miljøverndepartementet og Fylkesmannen når det gjelder forvaltningen av utmarksområder. Slik det er i dag er kommunene, grunneierne og kommunenes innbyggere undertrykt av Miljøverndepartementet og Fylkesmannen i forvaltningen av sine egne utmarksområder. Vi vil at det ved kommuneplaner legges avgjørende vekt på lokalbefolkningens og grunneiernes synspunkter. Arealer skal ikke kunne båndlegges for å tilfredsstille diffuse planer. Ofte kan man med rette stille spørsmål ved de faglige vurderingene disse fagetatene gjør. Uansett er det folket som skal bestemme forvaltningen av sine nærområder, ikke fagmiljøer som knapt nok ser områdene de har vetorett over. Kommuneplanens omfang må begrenses til et minimum. Kommunene må også få ta større lokale avgjørelser, spesielt må den økonomiske handlefriheten økes. Vi har som prinsipp at søknader om tillatelser osv. skal innvilges om det ikke er tungtveiende grunner som tilsier noe annet.

Vi vil redusere og over tid fjerne eiendomsskatten samt gå imot opprettelse av nye skatteformål. De kommunale avgifter må ikke overstige de faktiske kostnader de er ment å dekke. Ved pålegg fra statlig hold om aktiviteter og utredninger i kommuner/ fylkeskommuner, må staten tilføre midler både til utredningsarbeid og

ved eventuelle videre aktiviteter. Plan og utredningsarbeid i den kommunale administrasjonen må reduseres til det strengt nødvendige i forhold til dagens nivå og under ingen omstendighet igangsettes uten kommunestyrets godkjenning. Offentlige utredninger skal skrives på et forståelig språk. Kystpartiet vil prioritere nødvendige investeringer så som sykehjem, helsetjenester, skole, vei fremfor prestisjeprosjekter.

Vi vil arbeide for at budsjettene er basert på realistiske forutsetninger og med hovedvekt på tjenesteytende investeringer og driftsbudsjetter. Vi ønsker en strengere budsjett disiplin ved forvaltning av skatteyternes penger. Det må bli slutt på at kommunenes arvesølv selges. Dette gjelder viktige eiendommer og driftsselskap som for eksempel kraftselskap eller kommunale vannverk.